

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Andra skor

En intervjustudie om etnisk homogenitet och
etnisk heterogenitet inom svensk teaterutbildning

Kien Ngo
Ämneslärarprogrammet
med inriktning mot arbete
i gymnasieskolan
(Teater/Svenska som andraspråk)

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LGTA1A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT/2017
Kursansvarig institution: Högskolan för scen och musik
Handledare: Pernilla Ahlstrand
Examinator: Bengt Olsson
Kod: VT17-6100-002-LGTA1A

Nyckelord: teaterutbildning, teaterklasser, teater elever,
intersektionalitet, etnicitet, etnisk homogenitet, etnisk heterogenitet

Abstract

Syftet med föreliggande studie är att undersöka beskrivningar av etnisk homogenitet inom svenska teaterklasser. Syftet är att undersöka olika uppfattningar om orsaker till fenomenet samt att undersöka olika uppfattningar om vilka åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser. Studien tar sin utgångspunkt i två forskningsfrågor: Vilka uppfattningar finns gällande orsaker till att svenska teaterklasser är etniskt homogena? och Vilka uppfattningar finns gällande åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser? Studien hämtar sitt material från intervjuer med sju informanter. Metoden har varit semistrukturerade/halvstrukturerade kvalitativa intervjuer. Det insamlade materialet har analyserats med hjälp av ett intersektionellt perspektiv.

Studiens resultat visar att teaterklassers elevsammansättning har sin grund i komplexa samhällsliga maktstrukturer. Dessa maktstrukturer utgörs av kategorierna etnicitet, klass samt kön och påverkar elevers val och icke-val av teaterutbildning. Angivna orsaker till etniskt homogena teaterklasser är bland annat att klasstillhörighet och socioekonomisk situation snarare än etnicitet avgör elevers val och icke-val av teaterutbildning. Vidare konstateras det att få personer med utländsk bakgrund syns på teaterinstitutioners scener och inom teaterutbildningars personalkår. Om inte ungdomar med utländsk bakgrund kan identifiera sig med skådespelare och teaterlärare kan det få konsekvensen att ungdomarna inte ser möjligheten att själva ägna sig åt teater. Uppfattningar om åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser är bland annat att teaterinstitutioner och teaterutbildningar behöver bredda sin personal gällande etnisk bakgrund. I studien föreslås även att osynliggjorda berättelser behöver ges plats inom teatersfären. Om de föreslagna åtgärderna vidtas kan det leda till att elever med utländsk bakgrund bättre identifierar sig med den professionella konsten och kulturen samt teaterundervisningen. Detta kan i förlängningen leda till att teaterutbildningar i större utsträckning attraherar elever med utländsk bakgrund.

Tack

Alla intervjudeltagare. Tack för att ni tog er tid och delade med er av era tankar. Så mycket kunskap och klokskap. Ni ger hopp om framtiden – och samtiden.
Hoppas ni känner att jag gjort er rättvisa i uppsatsen.

Pernilla. Tack för dina hejarop och ditt inkännande sätt. Tack för att processen fick se ut som den gjorde. Du höll i ficklampan när jag vadade runt i de dunkla kloakerna.
Från och med nu kommer jag alltid att tänka på dig när jag ser en mening som börjar med 'Att'.

Alla plogare. Tack alla ni som plogat vägen. Som gjort det enklare och teatern möjlig.
Tack alla ni som plogar. Och alla ni som komma skall.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund	1
1.1.1	Högskola/Universitet	2
1.1.2	Folkhögskolan.....	3
1.1.3	Kulturskolan.....	4
1.1.4	Gymnasieskolan.....	4
1.2	Sammanfattning.....	6
1.3	Syfte och forskningsfrågor	6
2	Tidigare forskning	7
2.1	Val av utbildning	7
2.2	Rasism inom skolans teater	7
2.3	Teater som metod för empowerment.....	9
2.4	Teater som metod för ett inkluderande klassrum	12
2.5	Sammanfattning.....	15
3	Teori.....	17
3.1	Intersektionalitetsperspektivets uppkomst.....	17
3.2	Komplexa maktstrukturer och konkreta konsekvenser	17
3.3	Kategorier och att kategorisera.....	18
3.3.1	Etnicitet.....	19
3.3.2	Klass.....	19
3.3.3	Kön.....	20
3.4	Överordning – makt, kunskap och hegemoni	20
3.5	Ett framåtblickande varningens finger	20
3.6	Sammanfattning.....	22
4	Metod	23
4.1	Metodval.....	23
4.2	Urval och genomförande	23
4.3	Bearbetning och analys	24
4.4	Etiska överväganden.....	25
4.5	Studiens kvalitet	26
4.6	Sammanfattning.....	27
5	Resultat	29
5.1	Uppfattningar om orsaker till att svenska teaterklasser är etniskt homogena	29

5.1.1	Skolan som institution.....	29
5.1.2	Politik och makt	30
5.1.3	Omgivningen.....	31
5.1.4	Klass.....	32
5.2	Uppfattningar om åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser	33
5.2.1	Skolans ansvar och organisering.....	33
5.2.2	Information och kunskap	34
5.2.3	Bryta segregation och bygga broar	34
5.2.4	Nya arbetssätt.....	35
5.2.5	Förändring pågår	36
5.3	Sammanfattning.....	37
6	Diskussion.....	39
6.1	Resultatdiskussion	39
6.2	Metoddiskussion.....	44
	Referenslista.....	47
	Bilagor	50

1 Inledning

Under de år som jag har studerat på högskola och universitet har jag nästan uteslutande läst något teaterrelaterat. Det har varit olika fristående teaterkurser och nu senast ett program som blivande gymnasielärare i teater och svenska som andraspråk. Under alla dessa år har jag, med vissa undantag, upplevt att få av mina kurskamrater haft utländsk bakgrund. Generellt sett har få av mina kurskamrater haft utländsk bakgrund, men än mer specifikt har få av dem haft utomvästerländsk bakgrund. Även när jag har varit verksam inom teater på fritiden och sett professionella teaterföreställningar har jag upplevt att utövarna med utländsk och utomvästerländsk bakgrund ofta varit få. Liksom i studiesammanhang har undantagsfall även bevitnats inom teatern på fritiden och inom den professionella scenkonsten. Jag har aldrig riktigt diskuterat fenomenet om vilka som tycks ägna sig åt teater med någon, även om jag funderat över frågan själv i många år. Genom detta examensarbete vill jag en gång för alla undersöka hur det ser ut i teatersverige gällande utövare med utländsk bakgrund. Jag vill undersöka om mina erfarenheter stämmer överens med andra individers uppfattningar.

Det är högst relevant som teaterlärarstudent och blivande teaterlärare att känna till och förstå orsaker till fenomenet att teaterutövare inte är representativa för den svenska befolkningen avseende etnicitet. Om teaterstudenter/-elever i högre grad ska representera befolkningen behöver teaterutbildningar antagligen hitta nya vägar att nå nya målgrupper för att kunna bredda student-/elevsammansättningarna. För att kunna förändra behövs en förståelse för problematiken och dess bakomliggande orsaker. Om yrkesutövande och blivande yrkesutövande teaterlärare och andra verksamma inom teaterutbildningar har insikter i bakomliggande faktorer kan det främja nya arbetssätt gällande rekrytering av personer med utländsk bakgrund till svenska teaterutbildningar.

1.1 Bakgrund

Av Sveriges befolkning år 2016 är det cirka 23 procent som har utländsk bakgrund (Statistiska centralbyrån, u.å.a). 2016 utgörs befolkningen i gymnasieålder 15-19 år av cirka 27 procent ungdomar med utländsk bakgrund (Statistiska centralbyrån, u.å.b). Till den svenska befolkningen räknas personer som är folkbokförda i Sverige. Asylsökanden är inte inkluderade. Sveriges befolkning delas vanligtvis in i två grupper gällande etnicitet: svensk respektive utländsk bakgrund. Enligt Statistiska centralbyrån (ibid.) definieras en person med utländsk bakgrund som någon född utomlands eller född i Sverige med två föräldrar som är födda utomlands. En person med svensk bakgrund är således någon som är född i Sverige med minst en förälder född i landet. Det är Statistiska centralbyråns definition av svensk respektive utländsk bakgrund som genomgående används i denna studie.

Majoriteten av de professionella konst- och kulturutövarna i Sverige har vit svensk bakgrund (Konstnärsnämnden, 2016). År 2014 har endast 16 procent av Sveriges verksamma konst- och kulturutövare utländsk bakgrund. Teaterutövarna samma år utgörs av 13 procent med utländsk bakgrund. Även längre ned i leden, på exempelvis konstnärliga högskolor och gymnasiet estetiska program, har majoriteten svensk bakgrund (se avsnitt 1.1.1 Högskola/Universitet–1.1.4 Gymnasieskolan). Med andra ord är inrikes födda med vit svensk bakgrund i majoritet inom kultursektorns alla led. Det kan tyckas logiskt att merparten av utövarna tillhör majoritetsbefolkningen avseende etnicitet, men problematiken ligger i att konst- och kulturfären inte är etniskt representativ för den svenska befolkningens sammansättning. Vilka kulturutövarna är påverkar vilka berättelser som berättas, ur vems perspektiv, med vems blick. Vilka kulturutövarna är påverkar identifikationsmöjligheter mellan konstnärerna och

befolkningen i stort. Om kulturutövarna i Sverige tillhör majoritetsbefolkningen är det troligtvis majoritetsbefolkningens berättelser och perspektiv som lyfts fram i det svenska kulturlivet. Detta leder i sin tur till att det troligtvis också är majoritetsbefolkningen som identifierar sig med det svenska kulturlivet. Det kan därför vara problematiskt att kultursektorn inte representerar den heterogena svenska befolkningen i högre grad. Enligt Kulturrådet (u.å.) har kulturpolitiken som mål att alla ska ha möjlighet till kulturupplevelser och att eget skapande ska främjas. Mångfald, kvalitet och interkulturellt utbyte ska dessutom prägla kulturen. Utifrån de kulturpolitiska målen kan det anses vara problematiskt med en etniskt homogen kulturkår.

Nedan samlas ett antal källor som på ett eller annat sätt belyser fenomenet med etnisk homogenitet inom konstnärliga utbildningar i Sverige. Även om referenser görs till konstnärliga utbildningar i stort, ligger fokus på teaterområdet. Det ter sig på det viset eftersom teater inom gymnasieskolan är huvudinriktningen på min utbildning och därmed huvudinriktningen på följande examensarbete.

1.1.1 Högskola/Universitet

Statistik från Statistiska centralbyrån och Universitetskanslerämbetet (2016) visar att högskolenybjörarna under 65 år läsåret 2014/15 som läser programstudier eller kursstudier mot generell examen utgörs av cirka 20 procent med utländsk bakgrund. Detta visas i *Tabell 1*. Med högskolenybjörare avses student som för första gången registreras i högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå vid svenska högskolor eller universitet. Inresande studenter såsom utbytesstudenter är inte inkluderade i procentsatsen. Inom de konstnärliga utbildningarna är det cirka 15 procent som har utländsk bakgrund. Utifrån statistiken kan det konstateras att konstnärliga högskolenybjörare under 65 år läsåret 2014/15 inom studier mot generell examen i högre grad har vit svensk bakgrund jämfört med det totala antalet högskolenybjörare.

Tabell 1. Etnisk bakgrund hos högskolenybjörare under 65 år i högskoleutbildning läsåret 2014/15 inom studier mot generell examen i procent*

	Svensk bakgrund (%)	Utländsk bakgrund (%)
Program		
Totalt alla områden	79	21
Konstnärligt område	86	14
Kurs		
Totalt alla områden	81	19
Konstnärligt område	84	16

*Exklusive inresande studenter som utbytesstudenter.

Sveriges Radio har uppmärksammat bristen på mångfald inom eftergymnasiala konstnärliga utbildningar (Sveriges Radio, 2014a; Sveriges Radio, 2014b; Sveriges Radio, 2017). Fenomenet har lyfts fram genom enkäter och intervjuer i radioprogrammet Kulturnytt i kanalen P1. Enkäten om representation har skickats till personer verksamma vid konstnärliga utbildningar. Många av respondenterna menar att synen på det konstnärliga är förknippad med ekonomisk osäkerhet (Sveriges Radio, 2014a). En karriär inom det konstnärliga området

blir därför många gånger orealistisk. Flera av respondenterna menar även att bristen på mångfald bland studenter inom konstnärliga utbildningar till stor del beror på förkunskapskrav och att alla inte har samma tillgång till kulturskola och förberedande utbildningar. Anneli Ström-Villaseca är filmstudent på Stockholms dramatiska högskola och är en av de som blivit intervjuade av Kulturnytt (Sveriges Radio, 2014b). Ström-Villaseca menar att en brist på etnisk mångfald inom kulturlivet får demokratiska konsekvenser på just kulturlivet. Filmstudenten menar att det blir ett demokratiproblem när personer från olika bakgrunder inte får synas eller höras.

Farnaz Arbabi är regissör och en av två konstnärliga ledare vid teaterscenen Unga Klara i Stockholm. Hon är en av de intervjuade och menar att konstnärsvärldens underrepresentation av utländsk bakgrund är resultatet av en ond cirkel: "Exponeras man inte för konstnärer och kulturutövare som påminner om en själv, då finns ju inte heller möjligheten att tänka 'det här skulle kunna vara ett jobb för mig'" (ibid.). Regissören menar att det inte examineras personer med utländsk bakgrund som kan arbeta inom konstnärliga yrken och därmed kan synas och få fler med liknande bakgrund att söka. Arbabi uttrycker även att utbildningsinstitutionerna inte gör tillräckligt för att synas och finnas till där det skulle behövas. Regissören tycker att ansvaret för en mer representativ konstnärlig utbildning ligger på flera nivåer. Bland annat har hon själv ansvar som arbetsgivare som avviker från normen och lyckats inom teatern. Arbabi anser att det kan vara "livsavgörande" (ibid.) för en ung person att se att det faktiskt går att komma in på konstnärliga utbildningar. Även tecken som visar att en är "välkommen, behövd eller möjlig" (ibid.) anses viktiga.

Bristen på mångfald gällande social bakgrund på konstnärliga högskolor beror delvis på gymnasiereformen 2011, menar Ulf Dalnäs, prefekt vid Högskolan för design och konsthantverk (HDK) i Göteborg (Sveriges Radio, 2017). Innan reformen ingick kursen estetisk verksamhet i samtliga elevers gymnasieutbildning, oavsett program. Med reformen blev den tidigare obligatoriska kursen borttagen från all gymnasieutbildning. Dalnäs menar att det fått konsekvenser på vilka som söker till förberedande konstnärliga utbildningar och i förlängningen till HDK. Han förklarar att tidigare kunde fler elever komma i kontakt med och upptäcka det konstnärliga området genom kursen estetisk verksamhet. Idag är det i majoritet personer som gått det estetiska programmet som söker till HDK. Dalnäs menar att det har blivit en smalare grupp studenter som söker sig till de konstnärliga utbildningarna på HDK. Prefekten talar om högskolornas fruktlösa arbete avseende representation:

Samtliga konstnärliga högskolor i hela Sverige har jobbat på det här i 15 år, alla som jag känner till. Och försökt och försökt att göra projekt som ska leda till breddad rekrytering. Men vi ser väldigt lite resultat och det tror jag delvis är för att vi fokuserat för lite på de växande barnen.

Dalnäs och hans institution anser att resurser och åtgärder behöver sättas in tidigare i utbildningsväsendet för att högskolor ska lyckas bredda sin rekrytering. En del av det arbetet är att återinföra estetisk verksamhet i gymnasieskolan.

1.1.2 Folkhögskolan

På folkhögskolan räknas långa kurser som utbildningar som pågår i minst 15 dagar (Forsberg & Hansson, 2016). Särskilda kurser är utbildningar med fördjupning i ett visst område såsom teater, journalistik eller turism. På de långa särskilda kurserna överlag, där teaterutbildningar ingår, år 2015 har 17 procent av deltagarna utländsk bakgrund. Samma år är knappt fyra och

en halv procent utrikesfödda inom folkhögskolans långa särskilda kurser med inriktning scenisk konst såsom dans, film och teater (Statistiska centralbyrån, 2015).

Hösten 2016 startades Angereds Teaterskola i Angered, Göteborg. Utbildningen är en förberedande utbildning för vidare skådespelarstudier. Bakom Angereds Teaterskola står Folkhögskolan i Angered, Angereds Teater samt skådespelarprogrammet vid Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet. Angereds Teaterskola eftersträvar breddad rekrytering och vill hjälpa personer med utländsk bakgrund att få en väg in till scenskolorna. Även om skolan främst riktar sig till individer med annan kulturell bakgrund eller annan erfarenhet som tycks saknas inom scen och film är alla teaterintresserade välkomna att söka utbildningen (Folkhögskolan i Angered, u.å.; Sveriges Radio 2015).

1.1.3 Kulturskolan

Den kommunala musik- och kulturskolan utreds i Kulturskoleutredningen (SOU 2016:69). Kulturskolan liksom annan kommunal verksamhet utgör del av samhällets välfärd, skrivs det. Den kommunala kulturskolan bör därför vara jämlik, tillgänglig och inkluderande. Det konstateras dock att kulturskolan inte lyckas nå alla barn och unga. Barn och ungas möjligheter till kulturutövning hänger till stor del ihop med familjens utbildnings- och inkomstnivå. Även om det skiljer sig mellan kulturskolans kurser är den genomsnittliga deltagaren överlag en vit svensk tjej från medelklassbakgrund med högutbildade föräldrar. Barn i familjer med låg inkomst och utbildningsnivå deltar i mindre utsträckning i konst- och kulturverksamheter. Barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden besöker i större utsträckning fritidsgårdar och bibliotek än deltar i föreningar och kulturskola. Det beror bland annat på att fritidsgårdar och bibliotek har låga avgifter eller är helt avgiftsfria. För att fler barn och unga ska delta i kulturskolan räcker det inte med att sänka deltagaravgifter eller att utforma en helt avgiftsfri verksamhet. Deltagande och icke-deltagande beror på fler faktorer än bara avgiften och familjens socioekonomiska förutsättningar. Andra faktorer som påverkar barn och ungdomars deltagande är bland andra hur kulturskoleverksamheten kommuniceras, kännedom om verksamheten, kulturskolans geografiska tillgänglighet, verksamhetens innehåll och undervisningsformer, personalsammansättning samt föräldrastöd.

I Kulturskoleutredningen föreslås olika förbättringsinsatser för att nå en likvärdig och inkluderande kulturskola. Ett sätt är att aktivt arbeta för att barn, ungdomar och föräldrar får kännedom om kulturskolan. Det kan ske genom uppsökande verksamhet där barn, ungdomar och föräldrar rör sig såsom skola, bibliotek och socialkontor. Andra förslag som diskuteras för en mer inkluderande kulturskola är placering i socioekonomiskt utsatta områden och att ge barn och unga mer inflytande på verksamhetens innehåll och utformning. Utredningen föreslår också att konstnärligt pedagogiska utbildningar ska vara mer och bättre riktade mot just arbete inom kulturskolan. Slutligen föreslås att nya utbildningsvägar bättre kan ta tillvara den konstnärliga kompetens som invandrade personer har som i nuläget inte ryms inom det svenska akademiska sammanhanget.

1.1.4 Gymnasieskolan

Enligt läroplanen för gymnasieskolan ska skolväsendet vila på en demokratisk grund (Skolverket, 2011). Vidare går det att läsa att skolan är en social och kulturell mötesplats. Verksamheten ska främja elevernas utveckling av förståelse för den egna personen och andra människor i en svensk, nordisk, europeisk och global kontext. Förtroendet med det svenska språket och svensk kultur och historia ger en trygghet och medvetenhet om det egna. Detta i sin tur stärker förmågan att förstå och leva sig in i andra människors villkor och

värderingsgrunder. Skolans mål ska vara att varje elev "kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia" (ibid., s. 11). Ett internationellt perspektiv inom skolan ska utveckla elevernas förståelse för och inse värdet i den kulturella mångfald som finns inom landet. Eleverna ska förberedas att verka i ett mångkulturellt samhälle. All skolpersonal ska medverka till att eleverna utvecklar känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor både inom såväl som utanför den närmaste gruppen. Elevarbetet ska verka för solidaritet med eftersatta grupper i och utanför Sverige. Ett historiskt perspektiv inom utbildningen ska främja elevernas förståelse för samtiden och förbereda inför framtiden. Skolpersonal, som studie- och yrkesvägledare, ska inför elevernas val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet informera och vägleda eleverna samt motverka att valen begränsas av föreställningar om kön, social eller kulturell bakgrund.

Gymnasieskolan har, enligt läroplanen, som uppdrag att varje elev ska kunna söka sig till litteratur och andra kulturformer som en källa till kunskap, glädje och självinsikt. Eleverna ska ges möjlighet att inspireras av kulturella upplevelser. Skolan ska ge samtliga gymnasieelever möjlighet att utveckla en känsla för estetikens värde. De elever som väljer att gå det högskoleförberedande estetiska programmet förbereds inför vidareutbildning inom främst konstnärliga, humanistiska eller samhällsvetenskapliga områden. Eleverna inom det estetiska programmet ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i och om de estetiska uttrycksformerna. Dessutom ska eleverna inom det estetiska gymnasieprogrammet utveckla kunskap om människan i samtiden, historien och i världen utifrån konstnärliga, kulturella och kommunikativa perspektiv. Estetiken är å ena sidan specifika konstformer, å andra sidan del av kulturen som definieras som kommunikation, samexistens och en gemensam förståelse mellan människor.

I *Tabell 2* visas statistik över andelen gymnasieelever med utländsk bakgrund läsåret 2016/17 (Skolverket, u.å.). Även elevernas kön och föräldrars utbildningsnivå redovisas i gymnasieskolan som helhet, inom det estetiska programmet som helhet och inom teaterinriktningen på det estetiska programmet. I jämförelsen mellan esteteleverna och gymnasieeleverna på samtliga program i riket läsåret 2016/17 kan det konstateras att det är färre elever med utländsk bakgrund som går estetprogrammet jämfört med andelen gymnasieelever i stort. Teaterinriktningen består till än högre grad än hela gymnasieskolan och estetprogrammet av elever med vit svensk bakgrund.

Tabell 2. Andel elever inom gymnasieskolan i riket läsåret 2016/17 utifrån utländsk bakgrund, kön och föräldrars utbildningsnivå

	Utländsk bakgrund* (%)	Kvinnor (%)	Högutbildade föräldrar (%)
Samtliga program (inklusive Estetiska programmet)	32	45	47
Estetiska programmet	13	65	61
Teater	12	76	66

*Inklusive asylsökande elever inom Språkintruktionsprogrammet.

1.2 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan det konstateras att rapporter, kartläggningar och statistik visar en enhetlig bild av den genomsnittliga konst- och kulturutövaren avseende etnicitet (Forsberg & Hansson, 2016; Konstnärsnämnden, 2016; Skolverket, u.å.; Statistiska centralbyrån, 2015; Statistiska centralbyrån & Universitetskanslerämbetet, 2016; SOU 2016:69). Den genomsnittliga utövaren är en vit svensk. Det kan tyckas logiskt att merparten av utövarna tillhör majoritetsbefolkningen avseende etnicitet, men samtliga led inom konst- och kultursfären är i större utsträckning än befolkningen och utbildningar i stort homogena gällande etnisk bakgrund. Konst- och kultursfären är därmed inte etniskt representativ för den svenska befolkningens sammansättning. Problematiken ligger häri. Inom teatersfären råder en överrepresentation av utövare med vit svensk bakgrund (Forsberg & Hansson, 2016; Konstnärsnämnden, 2016; Skolverket, u.å.; Statistiska centralbyrån, 2015). Således råder en underrepresentation av teaterutövare med utländsk bakgrund. Vad som ytterligare kan konstateras är att aktivt arbete från olika institutioner krävs för att teaterutbildningar ska kunna bredda sin rekrytering och få student-/elevgrupper, och i förlängningen en professionellt utövande konstnärskår, som bättre representerar befolkningen gällande etnisk bakgrund (SOU 2016:69; Sveriges Radio, 2014b; Sveriges Radio, 2017).

1.3 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med föreliggande studie är att undersöka beskrivningar av svenska teaterklassers etniskt homogena sammansättning. Syftet är att undersöka olika uppfattningar om orsaker till fenomenet samt att undersöka olika uppfattningar om vilka åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser. Ett undersökande av orsaker endast vore att konstatera att ett problem existerar utan att blicka framåt. Ett undersökande som föreslår åtgärder till fenomenet utan att först förstå dess problematik är heller inte att föredra. Avsikten med studien är således att belysa både orsaker och åtgärder för att bättre kunna förstå samt ringa in fenomenet med etniskt homogena teaterklasser. Med andra ord kan det sägas att syftet med föreliggande studie är att förstå fenomenet ur ett allsidigt och nyanserat helhetsperspektiv. Studien tar sin utgångspunkt i följande frågor:

- Vilka uppfattningar finns gällande orsaker till att svenska teaterklasser är etniskt homogena?
- Vilka uppfattningar finns gällande åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser?

2 Tidigare forskning

Aktuell forskning om etnicitet och teater inom svensk (gymnasie-)skola är obefintlig. Detta konstateras efter sökningar i de nationella databaserna avhandlingar.se och Göteborgs universitetsbiblioteks Supersök. Sökorden teater och/eller drama i kombination med skola och etnicitet genererar på sin höjd några enstaka träffar i vetenskapliga artiklar. Artiklarna kretsar snarare kring etnicitet och skola än etnicitet och teater-/dramaundervisning. I denna studie är det en av artiklarna som aktualiseras. I kontrast till den nationella forskningen existerar viss internationell forskning om etnicitet i relation till (gymnasial) teaterundervisning. Exempelvis genererar kombinationen theatre, drama, high school och ethnicity 346 sökträffar i tidskriften Research in Drama Education. Samtliga nationella och internationella sökningar har begränsats till en tioårsperiod för att forskningen ska vara av aktuell karaktär. Sökningarna har gjorts under perioden 1-16 maj 2017. För utförligare sökhistorik, se Bilaga 1. På grund av begränsade språkkunskaper har endast forskning som skrivits på engelska använts i studien. Nedan presenteras den tidigare forskningen i fyra olika teman.

2.1 Val av utbildning

Fredrik Hertzberg (2015) intervjuar i sin kvalitativa studie fem svenska studie- och yrkesvägledare om deras arbete mot elever med utländsk bakgrund. En av de intervjuade uttrycker att läroplanen från 2011 (Skolverket, 2011) innebär negativa konsekvenser för nyanlända elever. För att ha behörighet till högskoleförberedande gymnasieprogram idag krävs betyg i tolv grundskoleämnen. Yrkesprogram kräver endast betyg i åtta grundskoleämnen. Informanten menar att betygskraven försvårar för nyanlända elever och begränsar valmöjligheterna gällande gymnasieprogram. Informanten menar att det blir svårt för nyanlända elever att under ett år få tolv betyg när det svenska språket är under utveckling. Det är därför troligare att nyanlända elever väljer yrkesprogram framför högskoleförberedande gymnasieprogram. Hertzberg skriver att utbildningsväsendet på detta vis exkluderar nyanlända elever från att fritt välja gymnasieprogram.

I Hertzbergs studie framhålls att föräldrar med utländsk bakgrund till barn födda i Sverige har stor inverkan på barnets val av gymnasieprogram. Föräldrarnas inverkan på barnets val har sin grund i erfarenheter som individ med utländsk bakgrund på den diskriminerande svenska arbetsmarknaden. Okvalificerade fysiskt krävande lågstatusarbeten innehas ofta av arbetstagare med utländsk bakgrund. Arbetsmarknadsvillkoren och en socioekonomisk utsatthet framhålls som viktiga faktorer i att föräldrarna vill att barnen tar vara på de utbildningsmöjligheter som ges i Sverige, så att de kan välja andra yrken än föräldrarna – de önskar sina barn högre social status. Hertzberg hävdar att elever med utländsk bakgrund inte är autonoma i sitt val av gymnasieutbildning. Författaren konstaterar att det råder samband mellan en identitet med utländsk bakgrund och brist på autonomi.

2.2 Rasism inom skolans teater

Naphtaly Shem-Tovs (2013) fallstudie handlar om en teaterlärares rollbesättning som stöter på rasistiskt motstånd. Israeliska elever i grundskolans lägre årskurser sätter upp ett festspel. När teaterläraren låter en judisk elev med etiopisk bakgrund spela en vit europeisk judisk sionistpionjär motsätter sig vicerektor detta. Teaterläraren menar att det är en färgblind rollbesättning, det vill säga den bästa skådespelaren tillsätts en roll utan hänsyn till etnicitet. Vicerektorn accepterar rollbesättningen först när en annan lärare menar att den judiska eleven

med etiopisk bakgrund, och med sin mörka hudfärg, kan representera judiska pionjärer från Jemen. Shem-Tov hävdar att det motstånd denna rollbesättning stöter på inte bara visar ett rasistiskt och essentiellt perspektiv hos vicerektorn utan det visar även på den diskriminering etiopiska judar i Israel utsätts för i stort. Etiopiska judar i Israel är nämligen en marginaliserad grupp. I skolan möts judiska elever med etiopisk bakgrund av en strukturell, rasistisk diskriminering på makro- och mikronivå som försämrar deras villkor och möjligheter inom utbildningsväsendet.

Matt Omasta och Andrea Thomas Brandley (2016) undersöker 414 amerikanska gymnasieelevers åsikter kring vad skolans teater bör och inte bör handla om. Genom enkäter med öppna frågor undersöks vilka samhällsrelaterade ämnen eleverna anser lämpliga och olämpliga att lyfta fram i skolans teaterföreställningar. Studiens gymnasieelever är homogena gällande etnicitet och beskrivs som vita i en vit stad. Elevgruppen utgörs av ungefär lika delar tjejer och killar, där några är involverade i skolans teaterutbud medan andra inte är det. Topp tre ämnen som eleverna anser att skolans teater bör undvika är i fallande ordning: religion, sex och fördomar/diskriminering. Topp tre ämnen som eleverna anser bör lyftas fram i skolans teater är i fallande ordning: mobbning, pro-socialt beteende och HBTQ/sexuell identitet. På fjärde plats återfinns acceptans/rättvisa och på sjätte plats fördomar/diskriminering.

Roxanne Schroeder-Arce (2016) skriver en artikel där hon sammanställer resultaten från tidigare forskning gjord av både henne själv men också av andra. Artikeln bygger bland annat på kunskap som är hämtad från författarens egna erfarenheter av teaterundervisning på gymnasie- och universitetsnivå. Schroeder-Arce är universitetsprofessor och undervisar blivande teaterlärare. Kunskapen som skrivs fram i artikeln är även hämtad från workshops och utifrån informell dialog med andra teaterlärarkollegor. Artikeln kan ses som en fallstudie i teaterutbildning och teaterundervisning i delstaten Texas i USA. I artikeln visar Schroeder-Arce att de latinamerikanska berättelserna är underrepresenterade på Texas gymnasiescener, trots att skoleleverna till så stor del utgörs av latinamerikaner. Författaren skriver om exkluderingen av och på vilka premisser de latinamerikanska eleverna deltar i skolans teater. Det ges även förslag på vad skolan och teaterlärare kan göra för att bättre inkludera de latinamerikanska eleverna och deras berättelser i den amerikanska skolan i allmänhet och i delstaten Texas i synnerhet.

Schroeder-Arce lyfter fram att teaterlärare överlag, oavsett etnisk tillhörighet, sällan väljer att arbeta med berättelser med latinamerikanskt fokus. En teaterlärare uttrycker att hen inte väljer att arbeta med rasrelaterade pjäser utan väljer istället att arbeta med pjäser som fokuserar på mänskliga berättelser. Sådana pjäser tycks vara vita historier och vithet tycks inte vara någon ras eller etnicitet. Schroeder-Arce hävdar att latinamerikanska elevers identitet utplånas genom att de får spela vita berättelser. De får vara med i skolföreställningar om de assimileras till det vita. På detta sätt bortser teaterlärare från en rasistisk historia och värderar vissa kulturer och historier till förmån för andra. Teaterlärare som förnekar elevers kultur, hudfärg, bakgrund och språk förnekar i detsamma dessa elever, menar författaren. Genom sina val och icke-val synliggörs de premisser som teaterlärare medvetet eller omedvetet gör gällande för latinamerikanska teaterlever: "I don't see you [...] I see you if you look more like me. Let's pretend you do" (ibid., s. 46). Marginaliserade elever som de latinamerikanska får spela vita roller, men vita elever tillsätts inte marginaliserade eller färgade roller. Det finns som en rädsla att låta vita elever spela färgade roller. Rädslan grundar sig på en förtryckande historia, som är känslig. Schroeder-Arce konstaterar att om inte teaterlärare tränas i hur de ska förhålla sig till en rasistisk historisk framställning kommer de antagligen att göra som sina egna teaterlärare – alla elever oavsett etnisk bakgrund får spela enbart vita roller.

Genom att lyfta fram berättelser som är gjorda av och för underordnade grupper möjliggörs det för dessa grupper att erövra en röst som annars blir nedtystad av förhärskande krafter, menar Schroeder-Arce. Vidare skriver hon att framlyftandet av berättelser med latinamerikanskt fokus kan belysa dessa elevers erfarenheter av förtryck och rasism. Genom att spela förbisedda berättelser ges möjlighet till identifikation, kulturell medvetenhet, känsla av tillhörighet, styrka, stolthet och värdighet. Vita teaterlärare är rädda att arbeta med pjäser som representerar andra kulturer än deras egen för att de känner sig dåligt förberedda och rädda att eleverna kan mer om kulturen än de själva, konstaterar Schroeder-Arce. En vit lärare som har valt att arbeta med en pjäs med latinamerikanskt fokus har varit tvungen att lyssna till sina latinamerikanska elever som har bättre kunskaper inom området. På detta sätt blir det en mer demokratisk arbetsprocess, där eleverna kan fungera experter. Pjäsvalet och rollbesättningen främjar dessutom en autentisk kulturell framställning.

Vad som kan göras för att de latinamerikanska eleverna ska få förbättrade villkor inom skolans teater är att teaterlärarstudenter och teaterlärare behöver tränas i en pluralistisk syn på dramatik, att använda en variationsrik dramatik som ligger utanför kanon samt att förberedas i att utforska sådant material med elever, menar Schroeder-Arce. Vidare föreslår författaren att teaterlärare behöver lära sig bli bekväma med att eleverna vet mer än dem om vissa kulturer för att eleverna bär på egenupplevda erfarenheter. Teaterlärare behöver värdera och se sina färgade elevers erfarenheter och kroppar istället för att radera och skriva över identiteter på sina elever. Författaren menar att ett ansvarstagande och inkluderande sätt skapas genom att arbeta utifrån en "culturally responsive pedagogy" (Schroeder-Arce, 2016, s. 43). Det faktum att en kulturellt ansvarstagande pedagogik inte genomsyrar teaterlärares vardag kan bero på kunskapsbrist och på en elitistisk vit rädsla att förlora nationellt och globalt herravälde (Sleeter citerad i Schroeder-Arce, 2016). Författaren menar att vita teaterlärare behöver få möjlighet att se sitt eget privilegium som kommer med vitheten. Det privilegiet bör användas till att åstadkomma förändring gällande vilka berättelser som erkänns och vilka som inte gör det, hävdar Schroeder-Arce. Författaren påpekar även att teaterlärare arbetar under starka system – system inom ett utbildningsväsende som utplånar ungdomars identiteter till förmån för en vithet. I studien konstateras det att teaterlärarstudenter på de amerikanska universiteten för det mesta är vita. De har gått i skolan där vita berättelser stått i centrum. Det leder i sin tur till att även de kommer att centrera sin undervisning kring vita berättelser, om de inte bryter cirkeln, hävdar Schroeder-Arce. Slutligen anser författaren att utbildningsanstalter bättre måste förbereda Texas teaterlärarstudenter för att möta elevgrupper där majoriteten är färgade.

2.3 Teater som metod för empowerment

Fallstudien av Shulamith Lev-Aladgem (2008) baseras på en teaterlärares arbete med tio skolelever i åldrarna 15-18 år. Studien handlar om ett community-baserat teaterprojekt med judiska etiopier på en internatskola i Israel. Judisk-etiopiska ungdomar är en marginaliserad grupp i Israel och i skolan. Lev-Aladgem undersöker hur dessa elever kan använda community-teater för sina egna behov i en marginaliserad kontext. Den israeliska community-teatern är en platsspecifik, amatörteaterform där föreställningar görs av och för en given marginaliserad grupp. Lokala deltagare producerar egenskrivet material som baseras på livserfarenheter som just marginaliserade. Ett community-teaterprojekt ger möjlighet till att uttrycka undertryckt och förbjudet livsmaterial som motsätter sig, utmanar eller förhandlar den rådande ordningen. Syftet är således att generera ett personligt och kollektivt

empowerment för att förändra identitetsuppfattningar och livsvillkor. Empowerment beskrivs av Nationalencyklopedin (u.å.) handla om att stärka individens möjlighet att bli självständig, ta makt över sitt eget liv och att formulera sina egna mål.

Lev-Aladgem (2008) skriver att genom komik och allvar, dans, musik, monologer, traditionell etiopisk storytelling, rap och spelscener behandlas ämnen som etnicitet/ras, identitet och tillhörighet i teaterprojektet. Etiopiska traditioner, vardagslivet i Israel, föräldrar, familjen och det etiopiska samhället sätts i förgrunden i pjäsen. Teaterläraren och Lev-Aladgem lyfter fram detta som förvånande. Teaterläraren erkänner att hon trots att de judisk-etiopiska eleverna plågas mer av rasistiska konflikter med det israeliska samhället och att detta därför skulle stå i pjäsens förgrund. Teaterläraren konstaterar att eleverna först behandlar problem på intragruppnivå och sedan på intergruppnivå. Lev-Aladgem konstaterar att pjäsen behandlar ämnen som är centrala inom den judisk-etiopiska diasporan i och med elevernas fokus på hur de geografiskt, mentalt och emotionellt flyttar emellan familjen och internatskolan. Genom projektet ges eleverna möjlighet att ge uttryck för ambivalenta och undanträngda livserfarenheter. Möjlighet ges även till att belysa de komplexa faktorerna som formar de judisk-etiopiska ungdomarnas identitet i Israel. Chinman och Linney (citerad i Lev-Aladgem, 2008) hävdar att empowerment handlar om aktivt deltagande i positiva och meningsfulla aktiviteter, medvetenhet om omvärlden, framlyftandet av styrkor, möjligheter att lära sig användbara och relevanta färdigheter och att få erkännande. Lev-Aladgem påstår att community-teaterprojektet ger eleverna möjlighet att ägna sig åt dessa faktorer. Eleverna deltar i ett sammanhang med meningsfulla arbetsuppgifter, lär sig färdigheter inom teater och samarbete, får själva formera sin egen identitetsprocess och får erkännande från familj och skolpersonal. Författaren konstaterar därför att community-teaterprojektet är en aktivitet som andas empowerment. Författaren avslutar med att konstatera att community-teatern främjar kreativitet, identitetsformering och kulturell förhandling.

Bethany Nelson (2011) utför sin kvalitativa fallstudie i en amerikansk kontext. Utifrån en etnografisk ansats och intervjuer undersöks elevers uppfattningar om hur deras erfarenheter av diskriminering är relaterat till samhället. Studien undersöker även makt och hur eleverna förvärvar kunskaper som tillåter de att bli representanter för social förändring. Projektdeltagarna är ett tjugotal gymnasieelever mellan åldrarna 14 och 20 år. Projektet tar sin utgångspunkt i Applied Theatre. Applied Theatre definieras som dramatiserade aktiviteter som utförs utanför en traditionell teaterinstitution och karaktäriseras av relationen mellan teaterutövandet, samhällelig verkan och bildandet av gemenskap (Nicholson citerad i Nelson, 2011). Olika teater-/dramatekniker används för att utveckla ett egenskapat pjäsmaterial.

I studien finner Nelson (2010) hur Applied Theatre skapar gemenskap och genererar insikter om makt hos eleverna. Genom att berätta om personliga erfarenheter av kamp och triumf skapas förtroende i gruppen. Gemenskapen som kommer ur detta identifieras som en kritisk faktor för att kunna åstadkomma teaterföreställningen. Nelson hävdar att människan behöver känna sig mäktig för att kunna handla. Här fungerar Applied Theatre som verktyg för att få eleverna att känna sig mäktiga. Istället för att känna sig ovärdiga infinner sig en känsla av makt när eleverna delar med sig av hur de överlever livets svårigheter. Genom att dela med sig och lyssna till personliga livsberättelser inser eleverna att det finns likheter dem emellan. Genom delgivningen av de personliga berättelserna kommer eleverna till insikt om att deras sociala problem inte är individuella, utan att det är ojämlika maktodynamiker som påverkar deras liv. Nelson skriver att känslan av makt också är ett resultat av att eleverna upplever sig ha något att säga som är värt att lyssna på. Författaren konstaterar att teaterprojektet möjliggör för eleverna att prata om sig själva, för sig själva. Genom teaterprojektet säger sig eleverna ha

fått djupare förståelse för hur deras livserfarenheter är relaterade till sociala och kulturella aspekter. Slutligen uttrycker eleverna att tillsammans kan människor skapa förändring.

Mary Stone Hanley (2011) skriver om projektet Tubman Theater Project. Rapporten baseras på författarens sjuåriga projektarbete med olika grupper om totalt mer än 193 afroamerikanska skolelever mellan åldrarna 13 och 19. Majoriteten av eleverna beskrivs vara eller har varit lågpresterande i skolan. Rapporten baseras på material hämtat från Stone Hanleys forskning samt anekdotiskt material. Den kvalitativa forskningen hämtar sitt material från observationer, gruppintervjuer och elevernas skriftliga texter. Det anekdotiska materialet hämtas från observationer, intervjuer och informella samtal. Utifrån sitt insamlade material lyfter författaren bland annat fram våld och rasmedvetenhet som intressanta inslag genom åren. Eleverna uttrycker att en bättre värld är en värld utan droger, gängbildningar eller vapenvåld – inslag som påverkat elevernas liv negativt. När eleverna skapar pjäsinnehåll utifrån temat om en bättre värld återkommer dock situationer med vapen, droger, brottslighet eller annan form av våld. Stone Hanley hävdar att eleverna tycks instängda av våldet för att de är oförmögna att föreställa sig en värld utan våld. Gällande rasmedvetenhet bildas en gemenskap bland eleverna som grundar sig på deras gemensamma afroamerikanska historia och kamp. Författaren skriver att vissa elever uttrycker en önskan om fler afroamerikanska lärare. Eleverna anser att afroamerikanska lärare relaterar bättre till afroamerikanska elever. En elev uttrycker dessutom att hen kan lita på afroamerikanska lärare i att vara rättvisa och icke-rasistiska. Stone Hanley finner att samarbetet och samhörigheten är närmare mellan eleverna och de afroamerikanska lärarkonstnärerna än med de vita teaterkonstnärerna i projektet.

Stone Hanley skriver att i Tubman Theater Project baseras pjäsens innehåll på elevernas livserfarenheter. Eleverna får själva bestämma innehållet och arbetar med ett antal vuxna som utgör produktionsteam runt föreställningen. I arbetsprocessen får eleverna improvisera fram scener samt diskutera manusets händelser, konflikter och karaktärer. På detta sätt ges eleverna möjlighet att möta många olika sätt att tänka kring ett problem. Detta kan i sin tur leda till nya insikter kring problemet i fokus. Stone Hanley skriver att samtal om komplexiteten hos pjäskaraktärerna och konflikterna i manuset hjälper eleverna att tänka på komplexiteten och möjligheter i deras egna liv. Författaren menar att när eleverna undersöker karaktärernas val i pjäsen och vad valen får för konsekvenser blir det som en sorts metadiskussion om elevernas val och dess konsekvenser i deras egna liv. Vidare diskuterar eleverna bland annat hur media förvränger bilden av afroamerikaner som kriminella. Eleverna diskuterar hur dessa bilder påverkar människors uppfattningar om afroamerikaner samt hur den förvrängda bilden påverkar hur afroamerikaner ser på sig själva. Stone Hanley betonar att projektet ger eleverna möjlighet att konfrontera rasism, klass och internaliserat förtryck. Författaren menar dessutom att eleverna ges möjlighet till att konstruera en positiv rasidentitet och att eleverna får reflektera över förtryckande krafter som omger dem och vilken roll de själva spelar i sitt eget förtryck samt sätt att påverka förändring. Stone Hanley konkluderar att de sociopolitiska diskussionerna och projektet i sig är transformerande samt andas empowerment.

Fidelda Hanrahan och Robin Banerjee (2017) longitudinella kvalitativa intervjustudie handlar om fyra ungdomar som deltar i ett teaterprojekt i England. Ungdomarna är i åldrarna 15-21 när det två år långa projektet börjar. Två av ungdomarna har afrikansk bakgrund och två har etnisk blandad bakgrund. Ungdomarna har på ett eller annat sätt blivit uteslutna från ordinarie skolgång och beskrivs ha upplevt utmaningar i livet som exempelvis våld i hemmet, fattigdom och missbruk. Syftet med teaterprojektet är att framföra en pjäs om, av och med marginaliserade ungdomar. Projektdeltagarna har begränsad tidigare erfarenhet av drama och

teater. Studien undersöker ungdomarnas upplevelser av att delta i ett teaterprojekt under en längre tid. Utifrån intervjuerna skriver författarna fram tre huvudteman som ungdomarna upplever att projektdeltagandet ger dem: "A nurturing space", "Something for myself" och "Changing the story" (ibid., s. 39).

Genom tydlig struktur, tydligt yttrade förväntningar och möjlighet till tryggt utforskande skriver Hanrahan et al. att projektet skapar en bra grund för personlig utveckling och goda relationer. Ungdomarna uttrycker att en team- och familjekänsla genomsyrar projektet. Detta leder i sin tur till en känsla av tillhörighet. Forskarna hävdar att känslan av att vara en del av något genererar mening och en identitet. Det påverkar i sin tur självkänslan och leder till en uppfattning av att vara värdefull och inte en "nobody" (Hanrahan et al., 2017, s. 42). Genom att spela karaktärer som baseras på deras egna livserfarenheter får ungdomarna möjlighet att reflektera över deras forna och nuvarande jag. Ungdomarna menar att projektet förändrar deras identitetskänsla samt deras beteende och attityd gentemot andra. Författarna skriver att projektet innebär en motiverande och konstruktiv aktivitet för deltagarna. Det är en aktivitet som ger hopp och skapar möjlighet och som fungerar som alternativ till anti-sociala aktiviteter. Inom teaterformen kanaliseras negativa känslor bort från negativa handlingar och konsekvenser. Inom projektets ramar ges ungdomarna ett rum för att uttrycka och utforska sitt äkta jag. Författarna konkluderar att teaterprojektet ger ungdomarna möjlighet till självreflektion, aktivt utforskande av ett nytt jag, nya världsuppfattningar och goda relationer. Det faktum att regissören tror på ungdomarna leder till att ungdomarna internaliserar tilltron. Författarna lyfter fram teater som form samt stöd, uppmuntran och tilltro från vuxna personer i ungdomars omgivning som viktiga faktorer för marginaliserade ungdomars positiva utveckling.

2.4 Teater som metod för ett inkluderande klassrum

I sin artikel redogör Kate Donelan (2010) för sin etnografiska fallstudie. Donelan använder observationer, reflektioner, diskussioner och intervjuer för att undersöka interkulturell undervisning, som i detta fall tar sin utgångspunkt i ett teaterprojekt. Ungefär 40 elever i olika åldrar på en etniskt heterogen skola i Australien deltar i projektet. Eleverna som har begränsad erfarenhet av teater deltar i uppsättningen av en nigeriansk pjäs med förtecken från den nigerianska folkstammen yoruba. Även om eleverna är heterogena avseende etnicitet har ingen av projektdeltagarna afrikansk bakgrund. Däremot har den kenyanska teaterläraren det. Det råder en medvetenhet och försiktighet hos eleverna avseende att spela en pjäs med inslag från en kultur som är främmande för dem. Här fungerar den kenyanska teaterläraren som en slags guide, hävdar både Donelan och eleverna. Projektdeltagarna får närma sig den främmande kulturen med olika estetiska uttryck, afrikanska artefakter och med lekfullhet. En av eleverna talar om teaterarbetet och teaterläraren:

She'd never say, 'That's wrong.' She'd get this smile and say, 'Let's try it another way, and I'll tell you if it works.' There was recognition from the outset that this is weird for us [...] No tiptoeing around trying not to step on someone's cultural toes. It was OK to muck around with the movements – to imagine living in a culture where a big bum is beautiful. It was not at all reverential [...] There was a feeling that someone else's culture is not this sacred untouchable thing – it's something you can access, and it can be fun! (ibid., s. 26).

En annan elev talar om sin utmaning med att arbeta med ett material som baseras på en för henne främmande kultur: "my challenge was to get it – to really get the hang of it, not do a silly little imitation. I wanted to get it on a deeper level" (Donelan, 2010, s. 27). Teaterläraren

menar att arbetet med den nigerianska pjäsen i en australiensisk kontext handlar om omtolkning av kulturellt material, inte imitation. Teaterläraren menar att teaterprojektet inte ämnar låtsas att eleverna är nigerianer utan "we were able to take certain things and enter into them" (Donelan, 2010, s. 26). En elev reflekterar:

I can now better analyze a character and create a persona, and from this, I have become more able to study people, real people. Although I learnt to know other people better, the one person I learnt most about was myself. I will keep *learning* more about myself, and about other people, I am sure, and I believe acting is one of the best ways to do this (Donelan, 2010, s. 29).

För att gestalta något som inte tillhör elevernas vardag krävs nya sätt att tänka på sig själv.

Donelan hävdar att teaterprojektet är interkulturellt på många sätt. Det är ett interkulturellt projekt på flera plan eftersom eleverna aktivt utforskar nya kulturella konventioner och konstnärliga uttryck, interagerar med sin kenyanska lärare och att ensemblen är av varierande karaktär. Författaren menar att den interkulturella undervisningen genererar positiva lärdomar på ett personligt, socialt, estetiskt och kulturellt plan för eleverna. Teaterläraren konstaterar: "I think there are things you learn on a really deep level, which you cannot learn by just observing or by reading about it" (Donelan, 2010, s. 25). En lärare som ser föreställningen talar också om djupare kunskaper. Läraren menar att projektet antagligen ger deltagarna "more depth in understanding what it actually means to relate to another culture, and that it is hard work to truly achieve that sense of being a part of the world" (Donelan, 2010, s. 30). En rektor talar om projektet i termer av konstformen drama som en fusion mellan social och estetisk potential. Genom estetiska utmaningar skapas en grupp känsla av "collaboration, communication, community" (ibid.). Författaren menar att det är just i förbindelsen mellan estetiska och sociala knypunkter i projektet som skapar interkulturella lärsituationer. De interkulturella lärsituationerna skapar i sin tur en sammanhållning i en annars heterogen grupp avseende ålder, etnisk bakgrund, förmågor, upplevelser och intressenivå. Donelan konstaterar att kinestetiska, lekfulla, förkroppsligade och performativa upplevelser är viktiga komponenter i en interkulturell undervisning – att drama kan vara en kraftfull metod inom interkulturell undervisning. Genom att delta i projektet får eleverna bekanta sig med en för dem tidigare okänd kultur. Genom att delta får eleverna interkulturella lärdomar som breddar deras kulturella horisonter. Genom att utsättas för en interkulturell undervisning rustas eleverna bättre för en pluralistisk värld bortom skolans väggar.

Nancy Rankie Shelton och Morna McDermott (2010) utför en kvalitativ etnografisk fältstudie, i vilken de använder litteratur och drama i workshops med amerikanska lärarstudenter. Universitetet som står i fokus för studien beskrivs utgöras av en vit population. Workshoparna ämnar ge lärarstudenterna verktyg i kritiskt tänkande kring social (o)rättvisa och multikulturell undervisning. Forskarna ämnar få lärarstudenterna att omvandla sitt tänkande kring tolkning av ord och bilder som konstruerar frågor som rör multikulturell undervisning. I studien får lärarstudenterna undersöka begrepp som mångfald, rättvisa, demokrati och maktrelationer för att förstå deras privilegium som vita. Forskarnas ansats är också att lärarstudenterna ska förstå sin egen del i orättvisa, förtryck, rasism och förstå sin maktposition som del av en större social konstruktion, där makt fördelas asymmetriskt. Genom att använda litteratur och teater som metod förkroppsligas och synliggörs det vanligtvis osynliga vita privilegiet. Det ges även möjlighet till att utforska vanligtvis nedtystade röster och förtryckta individers marginaliserande erfarenheter.

I studien av Rankie Shelton et al. får lärarstudenterna använda teatermetoderna Image Theatre och forumteater. Avseende Image Theatre får studenterna gruppvis forma statyer som representerar begrepp som demokrati, diskriminering och makt. Forskarna ställer frågor till resten av gruppen som får reflektera över vad de ser. De studenter som får reflektera över statyn får sedan forma om den. På sådant sätt förändras också uttrycket och intrycket som statyn ger – det vill säga, en staty om demokrati får efter omvandlingen en ny skepnad av begreppet demokrati. Forumteater handlar om att framföra en situation med ett problem utan lösning. Åskådarna får sedan föreslå lösningar som de också får vara med att framföra. Gruppvis framför lärarstudenterna en situation som baseras på någon gruppmedlems egna upplevelse av fördomar eller rasism. Den framförda scenen spelas sedan om igen men där protagonisten får ändra scenen. Detta görs för att ge makt åt personen som själv blivit utsatt för eller bevittnat en situation med fördomar eller rasism.

Rankie Shelton et al. konstaterar att lärarstudenterna behöver få kunskap om och en medvetenhet kring hur förtryckande praktiker genomsyrar statliga skolläroplaner, så att de kan arbeta motverkande i sin kommande lärargärning. Med hjälp av litteratur och teater får studiens lärarstudenter undersöka abstrakta och känsliga begrepp ur olika perspektiv. De får insikter i att i ett orättvist samhälle påverkas alla av dess orättvisor. Eftersom alla påverkas av orättvisorna är också alla ansvariga för förändring.

Patricia Enciso, Camille Cushman, Brian Edmiston, Robin Post och Danielle Berring (2011) följer två amerikanska forskare som arbetar som teaterlärare i en kvalitativ fallstudie. Studien baseras på empirimaterial inhämtat från fältanteckningar, intervjuer och filmat material. I fokus står teaterlärarnas arbete med gymnasieelever samt ett projekt där några av gymnasieeleverna arbetar tillsammans med universitetsstudenter. Gymnasieeleverna, som inte är teaterlever, beskrivs som segregerade afroamerikanska elever. Universitetsstudenterna beskrivs som en etnisk heterogen grupp. I studien belyser Enciso et al. interaktionen mellan lärarna och eleverna och studenterna under ensemblebyggande. Forskarna undersöker även ensemblebyggande som intrakulturell undervisning.

Lärarnas fördelning av makt och kunskap mellan lärarna och eleverna främjar jämlikhet och tillit, skriver Enciso et al.. I ett tidigt skede ställs eleverna inför frågan om vad de ska göra och vilka regler de vill implementera för att vara en grupp som har ett jobb att göra och som kan vara beroende av och lita på varandra. Forskarna konstaterar att arbetet genomsyras av ett kollektivt förhållningssätt till kunskap, vilket är motsatsen till vad som vanligtvis förväntas i skolan. Enciso et al. framhåller här individualism, isolering och likhet och anpassning som faktorer som reglerar och bibehåller förutsägbara lärandemiljöer. Inom skolan och samhället råder segregande krafter avseende ras och förmåga. De afroamerikanska eleverna avhumaniseras och möts av låga förväntningar. Däremot hyser de forskande lärarna en inställning till eleverna som kunniga personer. Eleverna får bestämma klassrumsreglerna och när någon elev viskar något tyst uttrycker lärarna att de verkligen vill veta vad eleven menar. Två elever drar sig ur en övning som undersöker ett lagförslag som inte vill godkänna samkönade partnerskap. Istället för att utgå från att eleverna är respektlösa frågar lärarna eleverna varför de dragit sig ur övningen. Den ena eleven tycker att det känns fel att behandla andra så illa som lagförslaget innebär. Den andra eleven säger att hon precis berättat för sin mamma att hon är homosexuell. Enciso et al. menar att övningen kring lagförslaget möjliggör en ökad respekt för olikheter. Forskarna hävdar att eleverna genom teaterövningar får praktisera demokrati och undersöka orättvisor. Mycket av ensemblebyggandet centreras kring anknytning och ömsesidig respekt. Lärarnas respekt och omtanke för individernas och ensemblens välbefinnande demonstreras även i alternativa deltagarinsatser. En elev som

motsätter sig att vara med i någon teaterövning får ingen stämpel på sig som olydig eller trotsig. Istället får eleven delta i undervisningen genom att filma det andra gör.

Enciso et al. skriver om projektet där vissa av gymnasieeleverna arbetar tillsammans med några universitetsstudenter. I projektet undersöks frihet och förtryck. Projektdeltagarna får forma olika sociala grupper som kan vara utsatta för stereotyper, avhumanisering och diskriminering. Som exempel ges kvinna, svart, atlet och ateist. Deltagarna får sedan gruppvis brainstorma attityder, känslor och slagord för den specifika gruppen. Grupperna får därefter spela små korta scener där rollkaraktärerna befinner sig i någon konflikt. Resten av deltagarna analyserar och utvärderar det framförda stycket genom att belysa verbalt och icke-verbalt förtryck. De framförda scenerna förändras sedan för att ge nya vinklar på konflikten. Detta sätt att arbeta kallas forumteater.

Studien av Enciso et al. centreras kring hur olika grupper av människor kan arbeta tillsammans för att definiera och förändra relationer mellan kunskap, representation och makt. Författarna konstaterar att ensemblebyggande i dramaundervisning är en metafor för ett demokratiskt leverne. Ensemblebyggande och samarbete handlar inte bara om att komma överens utan förkroppsligar ett intrakulturellt sätt, vilket innebär att leva tillsammans och att med kreativa strategier kämpa tillsammans mot ett mål. Gallagher (citerad i Enciso et al., 2011) konstaterar att dramaundervisning är en konflikternas pedagogik, där konflikter kanaliseras mot ett kreativt arbete. Enciso et al. menar att dramaundervisning ställer vissa krav på läraren att agera på ett sätt som stödjer elevernas möte med konflikter och förändring. Forskarna lyfter fram teaterlärares förmåga att undersöka konflikter och orättvisor bortom skilda livserfarenheter och perspektiv. Teaterlärares arbete med drama, konflikter och ensemble visar på hur estetiska, sociala, emotionella, narrativa och relationella bedömningar har potential att skapa en intrakulturell dialog mellan elever och deras upplevelser av urbanisering. Urbanisering beskrivs omfatta sociala och ekonomiska aspekter som mångfald i befolkningen, kulturell rikedom, mobilitet, anonymitet och motstridande värderingar – ett samexisterande av flytande och rigida institutionella och personliga beteenden. I relation till urbanisering ses ensemblebyggande som en metafor och praktik för delaktighet i att förändra sociala orättvisor. Slutligen konstaterar forskarna att korsningen mellan urbanisering och dess konsekvenser och intrakulturellt ensemblebyggande initierar svåra frågor om hur vi människor egentligen vill leva tillsammans.

2.5 Sammanfattning

Den nationella forskningen kring etnicitet inom (gymnasial) teaterutbildning tycks vara obefintlig. Aktuellt för denna studie är dock en artikel av Hertzberg (2015). Mot en svensk kontext undersöks valet av utbildning hos elever med utländsk bakgrund. Artikeln visar att samhällsliga strukturer och föräldrar har stor inverkan på barnets val av gymnasieprogram. Det konstateras även att den aktuella läroplanen från 2011 (Skolverket, 2011) begränsar möjligheterna för nyanlända elever att fritt välja gymnasieprogram.

Den internationella forskningen kring etnicitet och teaterundervisning har strukturerats utefter tre olika teman: rasism inom skolans teater, teater som metod för empowerment samt teater som metod för ett inkluderande klassrum. Den internationella forskning som behandlar rasism inom skolans teater visar att vita elever och elever inom den afrikanska och latinamerikanska diasporan inte deltar i skolans teater på lika villkor (Schroeder-Arce, 2016; Shem-Tov, 2013).

Vidare anser gymnasieelever att fördomar och diskriminering är känsliga men viktiga ämnen (Omasta et al., 2016).

Den internationella forskningen som ser teater som metod för empowerment framhåller teater i sig, som form och metod, som stärkande. Mer specifikt lyfts community-teater och Applied Theatre fram som framgångsrika teatermetoder för att stärka marginaliserade grupper (Lev-Aladgem, 2008; Nelson, 2011). Empowerment handlar om att stärka individens möjlighet att bli självständig, ta makt över sitt eget liv och att formulera sina egna mål (Nationalencyklopedin, u.å.). Teater fungerar katalyserande för förändringsprocesser eftersom teater är en källa till en meningsfull aktivitet, känsla av tillhörighet, aktivt utforskande av nya världsbilder och ett nytt jag, tillit och tilltro samt diskussion och reflektion (Hanrahan et al., 2017; Lev-Aladgem, 2008; Nelson, 2011; Stone Hanley, 2011). Centralt för forskningen inom teater och empowerment är att pjäserna och improvisationerna som arbetas med baseras på deltagarnas egna livserfarenheter. Arbetsmaterialet har därmed sociala aspekter och diskussionerna kring arbetet fungerar på metanivå eftersom materialet baseras på deltagarnas egna liv. Det kan sägas att forskningen kring teater som stärkande metod utgörs av en syn på teaterprocesser som möjlighet till ett kreativt problemlösande som får positiva effekter i form av empowerment.

Den internationella forskningen som undersöker teater som metod för ett inkluderande klassrum lyfter fram teater och drama som effektiva metoder för kollektivitet, interkulturalitet och demokrati (Donelan, 2010; Enciso et al., 2011; Rankie Shelton et al., 2010). Teater lyfts fram som ett effektivt sätt att närma sig främmande kulturer (Donelan, 2010). Image Theatre och forumteater lyfts fram som effektiva teatermetoder att närma sig abstrakta begrepp som diskriminering, makt och demokrati (Enciso et al., 2011; Rankie Shelton et al., 2010). Rankie Shelton et al. (2010) skriver om hur lärarstudenter arbetar med drama för att få ett kritiskt tänkande kring social (o)rättvisa. Författarna betonar vikten av att lärarstudenter behöver få kunskap i och en medvetenhet om förtryckande krafter inom skolvärlden för att i den framtida lärargärningen kunna arbeta motverkande mot dessa. Shelton et al. konstaterar att samhällets orättvisor påverkar alla människor och att alla därför är ansvariga för förändring.

Överlag är majoriteten av den internationella forskningen kring etnicitet och (gymnasial) teaterutbildning centrerad kring det afrikanska och kring elever med afrikansk bakgrund (Donelan, 2010; Enciso et al., 2011; Hanrahan et al., 2017; Lev-Aladgem, 2008; Shem-Tov, 2013; Stone Hanley, 2011). I kontrast till den nämnda forskningen står Omasta et al. (2016) och Rankie Shelton et al. (2010) som skriver om vita student-/elevgrupper. Utifrån den nationella och internationella forskningen kan det konstateras att det tycks finnas en korrelation mellan utländsk bakgrund och socioekonomisk marginalisering. Den nationella och internationella forskningen centreras kring grupper som är (etniskt) marginaliserade snarare än det normativa (Donelan, 2010; Enciso et al., 2011; Hanrahan et al., 2017; Hertzberg, 2015; Lev-Aladgem, 2008; Nelson, 2011; Schroeder-Arce, 2016; Shem-Tov, 2013; Stone Hanley, 2011).

3 Teori

Människan är en komplex varelse. En och samma person har många olika roller som exempelvis kvinna, flickvän, mamma, dotter, kines, gammal, hiphopdansare, kaninägare, medelklass med mera. Etnicitet kan inte ses som en enskild kategori människan lever inom, utan människan utgörs av flera komplexa raster. Etnicitet och en diskussion om bakgrund – såsom svensk eller utländsk – i relation till klass och kön är centralt inom det intersektionella perspektivet. Intersektionalitet ligger därav som teoretisk grund för studien.

3.1 Intersektionalitetsperspektivets uppkomst

Intersektionalitet beskrivs som en analys och ett perspektiv snarare än en teori (de los Reyes & Mulinari, 2005; Mattsson, 2010). Detta beror på att perspektivet baseras på flera olika teorier, till exempel postkoloniala teorier, marxistiska teorier och feministiska teorier. Intersektionalitetsperspektivet formades som en kritik mot och utveckling av den feministiska diskussionen, som ansågs endast fokusera på köns- och genusaspekten men inte ta hänsyn till kvinnan och mannens roller i förhållande till exempelvis etnicitet och klass. Den feministiska diskussionen ansågs endast fokusera på kvinnan och mannen som ett separat motsatspar, skiljt från påverkan av etnicitet och klass. Kritiken låg även i att den feministiska diskussionen utgått från den vita västerländska heterosexuella medelklasskvinnan. Denna utgångspunkt innebar att andra kvinnogrupper osynliggjordes. En vit medelklasskvinna har inte nödvändigtvis samma livserfarenheter som en svart arbetarklasskvinna. Den vita västerländska heterosexuella medelklasskvinnan ansågs inte kunna beskriva och representera livsvillkoren för alla kvinnogrupper. Intersektionalitetsperspektivet formades för att få till en analys som bättre tog hänsyn till en heterogen kvinnogrupp samt påverkansfaktorer som etnicitet och klass för både kvinnor och mäns livsvillkor i stort.

3.2 Komplexa maktstrukturer och konkreta konsekvenser

Innebörden av begreppet intersektionalitet finns i engelskans intersection, som betyder korsning eller skärningspunkt (Mattsson, 2010). Översättningen belyser ambitionen i det intersektionella perspektivet, vilken är att lyfta fram hur olika maktstrukturer och kategorier korsar, samverkar och påverkar varandra. Genom samverkan mellan kategorier som etnicitet, klass och kön konstrueras över- och underordnade maktstrukturer. Dessa strukturer verkar på en abstrakt, övergripande och strukturell nivå i samhället. Samtidig får maktstrukturerna konkreta konsekvenser eftersom de bärs upp av oss människor genom våra institutioner och vårt agerande i mellanmänskliga möten. De komplexa maktstrukturerna och kategorierna skapar ojämlika livsvillkor och livsmöjligheter för olika grupper av människor och deras identitetsuppfattningar. Med andra ord ämnar intersektionalitetsperspektivet synliggöra hur komplexa maktordningar upprätthålls och hur ett ojämlikt samhälle skapas och återskapas (Ahrne, 2010; de los Reyes & Mulinari, 2005; Elmeroth, 2008; Mattsson, 2010).

Hur de abstrakta maktstrukturerna får konkreta konsekvenser för olika grupper av människor exemplifieras genom boende, arbete och utbildning (Ahrne, 2010; Mattsson, 2010). Exempelvis skapar samspelet mellan etnicitet och klass olika boendevillkor för grupper av människor med svensk eller utländsk bakgrund. Maktstrukturen kring boendesegregation gör gällande att en person med svensk bakgrund med medelinkomst och en person med utländsk bakgrund med låg inkomst bor på olika platser och i olika boendeformer (Boverket citerad i Mattsson, 2010).

Inom arbetsbranschen återfinns ytterligare exempel på skärningspunkten mellan etnicitet och klass (Ahrne, 2010). Generellt sett är det svårare för personer med utländsk bakgrund än personer med svensk bakgrund att få jobb. Detta leder till att personer med utländsk bakgrund oftare tvingas acceptera sämre arbetsvillkor för att få jobb över huvud taget. Denna maktstruktur leder till att människor med utländsk bakgrund oftare har tyngre, mer hälsofarliga och lägre betalda arbeten jämfört med människor med svensk bakgrund. Med detta exempel synliggörs hur människor kan utsättas för både en etnisk underordning såväl som en klassunderordning.

Konsekvensen av korsningen mellan etnicitet och klass exemplifieras även genom högskoleutbildning (ibid.). I de flesta fall kan en högskoleutbildning leda till en mer överordnad maktposition i arbetslivet. För personer som vuxit upp i Sverige med en svensk utbildning kan det vara avgörande för vilka positioner de kan hamna i gällande klasstrukturen. Men för invandrade personer kan en högskoleutbildning från utlandet inte alltid garantera samma möjligheter inom det svenska arbetslivet som för infödda personer. Trots högskoleutbildning förpassas personer med utländsk bakgrund till underordnade positioner i arbetslivet. En underordnad position gällande etnicitet kan därmed också leda till en underordnad position gällande klass. Beaktas dessutom kön utöver etnicitet och klass kan exempelvis en svensk medelklasskvinna ha högre status och större maktinflytande jämfört med en man som har utländsk bakgrund med ett lågbetalt arbete, trots att det är en man. Detta visar på att män inte alltid är överordnade kvinnor, utan att könsmaktsordningen också påverkas av etnicitet och klass. Detta visar på de komplexa maktstrukturerna som en intersektionell analys öppnar för. En underordnad position i en maktkategori behöver inte nödvändigtvis leda till en underordnad position i en annan maktkategori.

3.3 Kategorier och att kategorisera

Det är snarare regel än undantag att kategorisera (Mattsson, 2010). Människan kategoriserar, det vill säga grupperar och skapar olika grupper av människor, frukt, djur, möbler och så vidare för att skapa en logik och "begripliggöra, ordna och organisera" (ibid., s. 41) världen. Genom att jämföra likheter och skillnader skapas gemensamma förståelser för vad ett äpple och päron är, katt och hund samt bord och stol. Kategorier kan utgöras av dikotomier, så kallade motsatspar, som kvinna–man, gammal–ung, medelklass–arbetarklass. Motsatsparen påverkar och konstruerar varandra på sådant sätt att vad en kvinna är kan definieras utifrån vad en man är, någon gammal definieras utifrån vad som är ungt och så vidare. Den intersektionella analysen kan sägas intressera sig för hur kategorier baseras på dikotomier som blir hierarkiska. Olika tillhörigheter i motsatsparen genererar olika maktpositioner och status i ett komplext raster av maktstrukturer. När olika maktstrukturer relateras till varandra skapas maktordningar. Innebörden i olika kategorier är något som kontinuerligt förändras. Innebörden i kategorier och vilka maktpositioner de genererar är avhängigt tid och rum. Kategorier och dess maktstrukturer kan sägas vara bundet till historiska, sociala, kulturella, geografiska, politiska och ekonomiska kontexter (Ahrne, 2010; Mattsson, 2010).

När den mänskliga kategoriseringen blir till en stereotypifiering kan det få negativa konsekvenser för den enskilda individen och grupper av olika slag (Elmeroth, 2008; Mattsson, 2010). Att stereotypifiera innebär nämligen att ta fasta på några få, enkla, lättförståeliga och erkända egenskaper hos en person eller grupp som sedan får representera allt den personen eller grupperna är. Egenskaperna överdrivs och förenklas så att personen eller grupperna

reduceras i relation till de få egenskaperna. Konsekvensen blir att personen eller grupperna blir fasta, fixerade och förutsägbara i förhållande till vissa sätt att vara. Stereotypifiering innebär att begränsa någon till det den förutsätts vara. Stereotypifiering innebär därför ett osynliggörande av den komplexitet som människan bär på som person och hennes handlande.

3.3.1 Etnicitet

Etnicitet inom det intersektionella perspektivet är knutet till det postkoloniala teorifältet och undersöker hur skillnader, ojämlikhet och diskriminering skapas och representeras mellan olika grupper (Mattsson, 2010). Det kan sägas att etnicitet är en konstruktion som är socialt och historiskt kontextbundet. Etnicitet beskrivs vara känslan av identitet och grupptillhörighet. Etnicitet är känslan av samhörighet inför en grupp som relateras till språk, religion, seder och bruk – det vill säga sådant som vanligtvis definieras som kultur. Stuart Hall (citerad i Mattsson, 2010) menar att människans identitet är beroende av att hon kan spegla sig i andra och i andras olikhet. Människans känsla av ett jag och ett vi skapas genom interaktion med andra. I interaktionen skapas och upprätthålls en konstruerad gräns mellan oss själva och den Andra. Genom skillnader tydliggörs vad människan kan uppfatta sig själv som. Tina Mattsson (2010) skriver att människans speglade i skillnader görs i interaktion med andra människor och med kulturella bilder och stereotyper. Vidare kan det sägas att förståelsen av etnicitet och etniska skillnader är konstruerade uppfattningar om stater och medborgarskap (Ahrne, 2010). Mattsson menar att en intersektionell analys bör ha som utgångspunkt att etnicitet är något som konstrueras och görs snarare än något som är fast och fixerat. Etnicitet är med andra ord inte något människan är utan något hon blir och uppfattar sig själv som och i relation till andra kategorier.

Rasism och rasifiering kan länkas till en etnicitetsdiskussion (Mattsson, 2010). Rasifiering innebär uttalade eller outtalade kategoriseringar, tankar och associationer som skapar hierarkier mellan människor och grupper av människor. Rasifierade maktstrukturer bör medvetandegöras och kritiseras för att undvika att legitimera den ojämlikhet som skapas genom dem. 'Ras' och 'rasskillnader' ska ses på som konstruktioner där ojämlikhet skapas på grund av att människor stereotypifieras och rangordnas efter hudfärg. Sett till maktstrukturer är det vita överordnat det svarta medan det västerländska är överordnat det österländska.

3.3.2 Klass

Enligt Karl Marx (citerad i Mattsson, 2010) är att klass bundet till arbete och ekonomiska villkor medan Max Weber (ibid.) menar att ekonomiska villkor, utbildning och politiskt inflytande definierar ett klassbegrepp. Weber talar dessutom om statusgrupper istället för klass. Pierre Bourdieu (ibid.) beskriver klassbegreppet i form av kapital snarare än just klass. En individs klassposition baseras enligt Bourdieu på fyra olika former av kapital: det ekonomiska kapitalet, det kulturella kapitalet, det sociala kapitalet och det symboliska kapitalet. Det ekonomiska kapitalet handlar om ekonomiska tillgångar. Det kulturella kapitalet handlar om utbildning och tyckande och smak i relation till kulturella uttryck som film, musik, teater, mode och inredning. Det sociala kapitalet handlar om våra sociala kontaktnät. Det symboliska kapitalet avser det gemensamma värdet av de andra tre kapitalen. Mattsson (2010, s. 77) skriver att olika "klasspositioner ger oss möjlighet och utrymme att tillgodogöra oss kunskaper och färdigheter som också påverkar vår känsla för vilka vi är, vad vi kan och vilka möjligheter vi har". Medelklassen anses överordnad arbetarklassen. Vidare är klassbegreppet inom intersektionalitetsperspektivet inte något självständigt utan något som konstrueras tillsammans med exempelvis etnicitet och kön (Mattsson, 2010).

3.3.3 Kön

Genusteorier beskriver kön som något som konstrueras, fostras och socialiseras utifrån sociala, historiska och kulturella kontexter (ibid.). Kön är inte något statiskt biologiskt utan förändras under livets gång. Femininitet och maskulinitet är något människan skapar efter förväntningar på och normer kring vad kvinnor och män kan tänkas vara. Det kan sägas att samhället, våra handlingar och språk gör kön. Judith Butler (citerad i Mattsson, 2010) menar att människan alltid gör kön mer eller mindre och att kön kan göras på olika sätt. När människan agerar, uppmärksammar och synliggör olika sätt att vara kvinna och man på kan det påverka och förändra de normer som definierar hur kvinnor och män kan och förväntas vara. Butler menar att kön framförallt görs tillsammans med kategorin sexualitet och specifikt en heterosexualitet.

Inom de feministiska teorierna pekas det på samhällets maktordning som gör att mannen ses som överordnad kvinnan (Mattsson, 2010). Mannen utgör normen. Dock är det viktigt att komma ihåg att när kön korsas med andra kategorier framträder det olika grupper, med olika maktpositioner, inom könsgrupperna. De generella könsroller som finns är machomannen och den omhändertagande kvinnan. Gällande arbetslivet etableras maktstrukturer utifrån den kvinnliga husmodern och den manlige familjeförsörjaren (de los Reyes & Mulinari, 2005; Mattsson, 2010).

3.4 Överordning – makt, kunskap och hegemoni

Maktstrukturer existerar och påverkar hur människan upplever och erfar världen och det som omger oss. Michel Foucault (citerad i Mattsson, 2010) menar att de grupper som har en överordnad maktposition i samhället också är de som producerar kunskap och vetenskap. Detta innebär att makt och kunskap är sammanvävda. Eftersom makt och kunskap är sammanvävda kommer kunskapsproduktionen att tjäna maktens intressen. Kunskapsproduktionen kommer således förmedla en världsbild som gynnar makten och som sätter ramarna för vad som är möjligt för oss alla att tolka, tänka och förstå. Kunskap om världen är därför inte endast en konstruktion utan också en tolkning som är avhängig vem som producerat den. Antoni Gramscis (citerad i Mattsson, 2010) hegemonibegrepp belyser sambandet mellan kunskapsproduktionen och över- och underordning. Hegemoni betyder överordnad. Den vite västerländske heterosexuelle över- eller medelklassmannen har utgjort hegemonin inom kunskapsproduktion och det är alltså denna överordnade grupps tolkning av världen som underordnade grupper förhåller sig till. Överordnade positioner och det som är normerande är ofta osynliggjort just på grund av normerandet. Normen och det överordnade ses ofta som positionslös, objektiv och självklar även om fallet inte är det enligt den intersektionella analysen. Det intersektionella perspektivet öppnar därför upp för ett synliggörande av överordning och för hur överordningar och överordnade grupper är beroende av och skapade i förhållande till underordning (Mattsson, 2010).

3.5 Ett framåtblickande varningens finger

Som nämnts ovan är maktstrukturer kontextbundna. Det intersektionella perspektivet tar i beaktande hur samhället såg ut igår, hur det ser ut idag och hur det kan komma att se ut i framtiden (Ahrne, 2010). Maktstrukturer i form av förtryck, ojämlikhet och orättvisor upprätthålls och reproduceras i stort och i smått. Vi är alla delaktiga i maktstrukturer och dess förtryck genom våra medvetna och omedvetna vardagshandlingar. Genom en intersektionell

analys kan det skapas en medvetenhet kring maktstrukturer – en medvetenhet som sedan kan förändra maktstrukturerna genom att utmana dem. En medvetenhet kan vara första steget i att förändra beteenden och undvika att reproducera ojämlikhet (Mattsson, 2010). Förändring tar dock tid och invanda mönster och samhällsstrukturer ändras inte så lätt. Försök att förändra maktstrukturer kan stöta på motstånd. Eftersom maktstrukturer handlar om över- och underordning är det alltid några som har att vinna på att bevara den sociala ordning som råder. Diametralt motsatt finns andra som har allt att vinna på att ojämlikheter minskas eller upphävs (Ahrne, 2010).

För att åstadkomma förändringsprocesser av olika slag och med hjälp av en intersektionell analys är det viktigt att inte ställa underordnade grupper mot varandra (ibid.). På arbetsplatser blir arbetarna mer heterogen ju fler kategorier som tas i beaktande. På ett sätt kan det sägas att manliga arbetare har en överordnad maktposition. Läggs kategorin etnicitet till till könskategorin är manliga arbetare med utländsk bakgrund underordnade manliga arbetare med svensk bakgrund. De senare kan få ett bättre läge på arbetsmarknaden för att de genom sin överordning kan undvika att ta lågbetalda jobb, som oftare går till arbetare med utländsk bakgrund. På detta sätt kan gruppen manliga arbetare med svensk bakgrund vilja bevara och upprätthålla de sociala maktstrukturer som råder för att inte själva hamna i en underordnad position. Även om de manliga svenska arbetarna kan ha en del att vinna på att andra grupper har sämre arbetsvillkor är det något som i förlängningen kanske inte är hållbart. Om arbetsgivare upptäcker att de kan få samma arbetsuppgifter billigare utförda av arbetare från andra länder kan den manliga svenska arbetskåren förlora privilegier. På arbetsmarknaden kan det sägas att alla arbetare är underordnade arbetsgivare och de underordnade grupperna av arbetare bör därför inte kämpa mot varandra om en förändring av maktstrukturer är ett mål.

Genom att lyfta fram underordnade berättelser utmanas den rådande ordningen (Mattsson, 2010). Den generellt accepterade tolkningen av världen kan ifrågasättas genom att lyfta fram alternativa berättelser, erfarenheter och tolkningar. Dessa kan bidra till mer komplexa förståelser och tolkningar av världen. Mattsson menar dessutom att mönster kan brytas genom att människan förhåller sig kritisk och bryter ned sådant som verkar som självklara sanningar eller ordningar. Maktstrukturerna kan brytas genom att lyfta fram underordnade röster och ge dem samma legitimitet som de överordnade rösterna.

Även om maktstrukturer kan ta sig uttryck och få konkreta konsekvenser för den enskilda individen menar Paulina de los Reyes och Diana Mulinari (2005) att den intersektionella analysen bör fokusera på korsningar mellan samhällsstrukturer och institutioner snarare än individen och gruppegenskaper. Författarna menar att om inte fokus ligger på de övergripande maktstrukturer som skapar individers utsatthet får det konsekvensen att familjer, grupper och individer stigmatiseras. Genom att inte se maktstrukturer osynliggörs människors olika historiska erfarenheter av förtryck. Det förhindrar också formuleringar av kollektiva strategier mot makten. Användningen av kategorierna kvinna och utländskhet i arbetslivet som förklaring till underordning, segregering och ojämlikhet gör dessa individer och grupper själva ansvariga för sin underordning. Istället bör blicken vändas mot den institutionella ordningen i arbetslivet som avgör hur etnicitet, klass och kön görs till maktbärande kategorier på arbetsmarknaden. Likaså menar de los Reyes och Mulinari att det i traffickingfall bör riktas uppmärksamhet mot institutionella ramar som gör det möjligt och lönsamt snarare än att fokusera på aktörerna. För att förändra de maktstrukturer som råder är det av vikt att lyfta fram institutionella sammanhang istället för stigmatiserade grupper.

Elisabeth Elmeroth (2008) skriver att skolan på ett ideologiskt plan är till för alla, att alla elever ska bemötas med en likvärdig utbildning. Detta är dock inte alltid fallet eftersom skolan är en spegling av samhället och de ojämlika maktordningar som råder i samhället råder följaktligen även i skolan. Elmeroth konstaterar att skolan tillsammans med hemmet är den viktigaste normgivande arenan för barn och ungdomars socialisering. Vidare skriver författaren att skolan som institution länge har ansetts vara en arena som utgått från den svenska medelklasskvinnan, vilket kan missgynna pojkar och elever med annan etnisk och klassmässig bakgrund. Författaren föreslår att ett sätt att arbeta i skolan för att motverka reproduktionen av samhällets maktstrukturer är ett interkulturellt förhållningssätt. Interkulturalitet innebär en "växelverkan eller en ömsesidig påverkan mellan människor" (ibid., s. 115). Ett interkulturellt förhållningssätt präglas av en öppenhet för olikheter tillsammans med en övertygelse om alla människors lika värde. Ett interkulturellt förhållningssätt ser elevernas olika etniska bakgrunder som en tillgång, istället för att endast se det svenska som norm. Förhållningssättet erkänner elevernas heterogena bakgrunder och erfarenheter, som i sin tur påverkar elevernas förutsättningar i skolan. Genom kunskap om etnisk maktordning och interkulturella förhållningssätt öppnas vägar att förändra skolan så att dess värdegrund omfattar alla elever bortom etnicitet.

3.6 Sammanfattning

Det intersektionella perspektivet har som ansats att undersöka, förändra och icke-reproducera ojämlika maktstrukturer (Ahrne, 2010; de los Reyes & Mulinari, 2005; Elmeroth, 2008; Mattsson, 2010). Det intersektionella perspektivet belyser kategorier som etnicitet, klass och kön samt hur dessa kategorier i samverkan konstruerar maktstrukturer. Maktstrukturen utgörs av tankar om en slags hierarkisk rangordning av över- och underordningar. Även om maktstrukturer verkar på en abstrakt, övergripande och strukturell nivå i samhället får de konkreta konsekvenser på människans liv på individnivå. För att ojämlika maktstrukturer ska förändras förespråkar det intersektionella perspektivet ett ansvarsfokus på samhällets strukturer och institutioner istället för stigmatiserade grupper och individer (de los Reyes & Mulinari, 2005). Eftersom skolan är en del av samhället genomsyras skolan av de maktstrukturer som råder i samhället (Elmeroth, 2008). Genom kunskap om etnisk maktordning samt interkulturellt förhållningssätt kan institutionen skolan och dess värdegrund bättre omfatta samtliga elever oavsett etnisk bakgrund.

4 Metod

Detta kapitel redogör för studiens metod. Det redogörs för urvalet av deltagare, hur empiriinsamlingen gått till, hur det insamlade materialet bearbetats, etiska aspekter samt kvaliteten på studien.

4.1 Metodval

För att finna svar på studiens två forskningsfrågor genomfördes kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Alan Bryman (2008) menar att kvalitativa intervjuer är ett samlingsbegrepp för olika sorters intervjutyper. Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2014, s. 47) konstaterar att en kvalitativ intervju "arbetar med ord, inte med siffror". Vidare menar Kvale och Brinkmann (2014) att en kvalitativ intervjusituation innebär att frambringa kunskap genom ett samtal. Bryman samt Kvale och Brinkmann beskriver att kvalitativa intervjuer har som mål att få fram informanternas världsbild, det vill säga deras uppfattningar om och perspektiv på ett fenomen eller skeende. En intervjutyp inom den kvalitativa forskningen är det Kvale och Brinkmann kallar halvstrukturerad livsvärldsintervju. Bryman använder begreppet semistrukturerad. Enligt Bryman utgår semistrukturerade intervjuer från en intervjuguide, det vill säga en lista med teman eller färdigformulerade frågor. I en intervjusituation behöver inte intervjuaren nödvändigtvis strikt följa varken formulering eller ordningsföljd på frågorna. En semistrukturerad intervju innebär en viss flexibilitet eftersom intervjuaren tillåts ställa följdfrågor utifrån informanternas svar. I semistrukturerade intervjuer ges informanten stor frihet att utforma sina svar på sitt eget sätt (Bryman, 2008).

4.2 Urval och genomförande

Jag började med att se över min bekantskapskrets för att se vilka personer som kunde utgöra potentiella deltagare i studien. Personer som på ett eller annat sätt är verksamma inom teater valdes ut enligt ett målinriktat urval. Bryman (2008) menar att ett målinriktat urval görs för att finna informanter som är relevanta för en studies forskningsfrågor. Valet av informanter gjordes även enligt ett bekvämlighetsurval. Bryman beskriver ett bekvämlighetsurval som tillgänglighet på informanter. Bekvämlighetsurvalet gjordes utifrån bekantskapskrets och geografisk tillgänglighet och närhet. Vissa av informanterna blev tillfrågade om de kände till några personer som kunde vara intressanta att intervjua för studien. Förfarandet att välja ut informanternas bekanta kallas för snöbollsurval (Bryman, 2008; Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015).

En brokig skara potentiella informanter valdes ut. Syftet var att försöka ringa in forskningsfrågorna ur ett allsidigt och nyanserat helhetsperspektiv snarare än att undersöka åsikterna hos en viss specifik grupp. För att få en nyanserad bild av fenomenet att majoriteten av teaterutövare har svensk bakgrund valdes potentiella informanter ut med olika etnicitet, kön, ålder och teaterrelaterad sysselsättning. Valet innebar också att välja bort. Exempelvis behövde bortval göras av vissa potentiella informanter på grund av att deras egenskaper redan fanns representerade i form av kön eller sysselsättning. Bortval gjordes också på grund av logistiska skäl och att antalet potentiella informanter började överstiga vad som var rimligt för studiens omfattning. Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne (2015) rekommenderar ett minimum om sex till åtta informanter för att ett empirimaterial ska visa på relativt oberoende uppfattningar om olika fenomen. Kvale och Brinkmann (2014) påstår att antalet informanter i vanliga intervjustudier ligger mellan 5 och 25 personer. Eriksson-Zetterquist och Ahrne samt

Kvale och Brinkmann betonar att studiens syfte avgör hur många intervjudeltagare som behövs. Författarna menar att intervjuerna ska ge kunskap som besvarar forskningsfrågorna och därmed uppfyller en sorts mättnad.

Mot bakgrund av litteraturen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015; Kvale & Brinkmann, 2014) blev sju personer tillfrågade, antingen skriftligt eller muntligt, om de ville ställa upp på en intervju. Information gavs om studiens syfte, att informanterna skulle vara anonyma, uppskattad längd på intervjun, förslag på tider och mina kontaktuppgifter. Information gavs också om att jag skulle ringa upp inom ett par dagar så att jag och informanterna kunde bestämma tid och plats för intervjun. En av informanterna tog själv initiativ till att ringa upp. Några andra informanter gav skriftliga förslag på tid och plats utifrån de tider jag föreslagit i informationen. Ytterligare andra informanter ringde jag upp och fick senare skriftliga förslag på tid och plats. Samtliga sju tillfrågade personer ställde upp på att bli intervjuade. Jag fick därför en grupp av informanter som har en spridning avseende etnicitet, kön, ålder och teaterrelaterad sysselsättning. Samtliga informanter besitter flertalet teaterkompetenser. Dock presenteras de mer ingående gällande deras koppling till teaterutbildning och teaterundervisning. Presentationen görs på detta sätt eftersom teaterutbildning och teaterundervisning är i fokus för denna studie. Vissa av informanterna har genomgått skådespelarutbildning på folkhögskolenivå medan andra har undervisningserfarenhet från exempelvis högskola/universitet, folkhögskola eller gymnasieskola. Eftersom vissa av intervjudeltagarna återfinns i min bekantskapskrets och kan identifieras vid utförligare beskrivning lämnas presentationen av informanterna härvid för att värna anonymiteten.

Intervjuerna ägde rum under perioden 18-27 april 2017. För att underlätta för informanterna genomfördes de enskilda intervjuerna på platser där informanterna rörde sig, till exempel på deras arbetsplatser. Intervjuerna genomfördes också på platser som var bekanta för informanterna för att skapa en trygg intervjusituation. Till intervjuerna fanns en intervjuguide (se Bilaga 2). Alla frågor i intervjuguiden blev dock inte ställda på grund av tid, glömska och/eller informanternas teaterrelaterade sysselsättning. Om det var en teaterlärare som blev intervjuad ställdes till exempel inte frågan om varför hen valt att söka en skådespelarutbildning. Utifrån informanternas svar ställdes följdfrågor som varierade beroende på svaren. Det kunde handla om förtydliganden eller något intressant som fick utvecklas än mer. Samtliga intervjuer spelades in på diktafon och var mellan 22 och 59 minuter långa.

4.3 Bearbetning och analys

De inspelade intervjuerna transkriberades. Detta innebar att jag lyssnade på de inspelade intervjuerna för att skriva ned samtalen. I processen från muntlig information till skriftlig information gjordes försök i att bevara så mycket av informanternas språk som möjligt, som exempelvis upprepningar och uttal av ordet 'alltså' som "asså". Detta gjordes för att få till ett så autentiskt material som möjligt. I transkriberingsprocessen togs hummanden bort för läsbarhetens skull. Vid de tillfällen citat förekommer i studiens resultatkapitel har vissa upprepningar strukits till förmån för läsbarheten. Likaså har läsbarheten prioriterats framför autenticitet vid uttal som "å" som skrivits om till 'att' eller 'och'.

För att bearbeta det transkriberade materialet användes en metod för intervjuanalys som kallas meningskategorisering. Steinar Kvale (1997) samt Kvale och Brinkmann (2014) menar att metoden meningskategorisering innebär att långa intervjutexter reduceras och struktureras till

några få kategorier, tabeller eller figurer. Författarna menar att reduceringen och struktureringen ger en överblick över omfattande och komplexa intervjuer. Kvale beskriver metoden meningskategorisering med hjälp av huvuddimensioner och underkategorier. Med andra ord kan det sägas att meningskategorisering innebär att långa textsjok delas in i olika teman, med huvudrubriker och underrubriker. Analysprocessen inleddes med att hela intervjuerna lästes för en helhetsuppfattning av varje enskild intervju samt alla intervjuer överlag. Därefter tillämpades meningskategoriseringen för att välja ut det mest relevanta i respektive intervju. Intervjusvaren har tematiserats utifrån forskningsfrågorna. Temana har således tagit sin utgångspunkt i uppfattningar om orsaker och åtgärder i relation till etnisk homogenitet inom teaterutbildningar.

Utöver analysmetoden meningskategorisering har även det intersektionella perspektivet (Ahrne, 2010; de los Reyes & Mulinari, 2005; Elmeroth, 2008; Mattsson, 2010) varit användbart vid analysen och strukturerandet av det transkriberade intervjumaterialet. Med hjälp av den intersektionella analysen kunde jag få syn på hur komplexa korsningar mellan olika maktstrukturer skapar ojämlika livsvillkor avseende boende, arbete och utbildning. Genom begreppen etnicitet, klass och kön har informanternas utsagor analyserats och strukturerats i relation till komplexa samband mellan maktstrukturer av över- och underordning. Det intersektionella perspektivet har bidragit till analysen och strukturerandet av intervjumaterialet i form av en syn på samhälleliga strukturer och hur de genomsyrar på institutionell och individnivå. Intersektionalitetsperspektivets fokus på samhälleliga och institutionella sammanhang har dessutom gestaltats i resultatdelens underrubriker och dess innehåll. Här bland har institutionen skola samt samhälleliga strukturer som klass, segregation och makt utgjort viktigt innehåll. Den intersektionella analysen av samhället och institutionella sammanhang har legat som grund för att belysa teaterutbildningars exkluderande och inkluderande av elever, berättelser och erfarenheter. Intersektionalitetsperspektivet pekar på vikten av att lyfta fram underordnade berättelser för att problematisera och utmana normer. Detta lyfts fram i studiens resultatkapitel samt diskussionskapitel. Även människans inneboende behov av att jämföra och identifiera sig belyses både i det intersektionella perspektivet samt i studien. Slutligen kan det sägas att ambitionen inom det intersektionella perspektivet motsvarar ambitionen med denna studie. Det intersektionella perspektivet ämnar belysa maktstrukturer för att förändra dem medan denna studie ämnar belysa fenomenet etniskt homogena teaterklasser för att förändra den elevsammansättningen.

4.4 Etiska överväganden

Avseende forskning finns det många etiska överväganden att ta ställning till. Enligt Bryman (2008) samt Kvale och Brinkmann (2014) handlar ett informerat samtycke om att informanter ska delges information om studiens syfte och att det är frivilligt att delta. Utifrån den informationen ska deltagaren kunna avgöra om hen vill vara med eller ej. Vid den initiala kontakten med informanterna fick de flesta ett skriftligt standardiserat informationsbrev. Syftet var att informanterna skulle få delta utifrån samma kännedom om studien. Efter några utskick kändes det alltför formellt med ett standardiserat informationsbrev, speciellt till de informanter jag hade en relation till sedan tidigare. Efter några utskick blev den skriftliga kontakten därför mindre formell och mer personlig. Även om noggrannhet eftersträvades begicks vissa misstag. Exempelvis glömde jag i de flesta fall att explicit uttrycka att deltagandet var frivilligt. Det togs för givet att frivillighet rådde så jag utgick helt sonika från att det var underförstått. Dock bör sägas att jag medvetet kontaktade de flesta informanter

skriftligen för att ge dem betänketid och möjlighet att smidigare eventuellt avböja en intervju per skrift än via exempelvis ett telefonsamtal. Vidare glömde jag informera i skrift att jag ämnade spela in intervjuerna. När väl intervjuerna ägde rum var jag därför noga med att fråga om det fanns samtycke till att spela in intervjun. Inför varje enskilt samtal hade jag förberett analogt med papper och penna utifall att det skulle ske ett nekande av inspelning.

Inom forskning är det av stor vikt med konfidentialitet och anonymitet för informanter. Bryman, Kvale och Brinkmann samt Vetenskapsrådet (2002) råder exempelvis att det inte bör gå att identifiera informanterna i en studie. För att säkerställa intervjudeltagarnas anonymitet har de fått nya namn i denna studie. Namnen är fingerade efter planeterna i vårt solsystem: Merkurius, Venus, Tellus, Mars, Jupiter, Saturnus och Uranus. Informanterna har inte fått några nya namn i form av exempelvis Juan, Sang, Abdi, Eva-Lena eller Sana. Detta för att inte konnotera namnen, det vill säga väcka kulturella associationer enligt tid och rum eller kön. Medvetenhet finns kring att vissa av planeternas namn även fungerar som tilltalsnamn, men planetnamnen används här som könsneutrala ord. För att värna anonymiteten ytterligare råder även försiktighet över presentationen som görs av informanterna.

4.5 Studiens kvalitet

I forskningssammanhang kan det talas i termer av reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Reliabilitet handlar om studiens pålitlighet, tillförlitlighet och replikerbarhet (Bryman, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014). Studiens reliabilitet handlar om huruvida undersökningen kan upprepas av en annan forskare vid ett annat tillfälle med liknande resultat. Validitet handlar om studiens giltighet, trovärdighet och om en undersökning undersöker det den säger sig undersöka (Bryman, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014; Thornberg & Fejes, 2009). Generaliserbarhet handlar om forskningsresultatets användbarhet (ibid.). Generaliserbarhet handlar om i vilken utsträckning resultaten från en studie är överförbara till andra undersökningspersoner och kontexter. När det talas om en studies reliabilitet, validitet och generaliserbarhet kan det sägas handla om studiens kvalitet. Det handlar om tillförlitligheten, styrkan och överföringsbarheten hos kunskapen som kommit fram av forskningen.

Forskning (Bryman, 2008) har visat att informanter svarar olika gällande favoritartister beroende på intervjuarens hudfärg. Om intervjuaren är färgad tenderar informanterna oftare ange färgade artister som sina favoriter än om intervjuaren är vit. Detta forskningsresultat har viktiga implikationer även på denna studie. Eftersom jag har ett sydostasiatiskt utseende kan informanterna påverkats på sådant sätt att de varit mer benägna att tycka att det är alarmerande att få personer med utländsk bakgrund utbildar sig inom svenska teaterutbildningar. Studiens reliabilitet kan ytterligare diskuteras utifrån urvalet av informanterna. Eftersom det varit en ytterst heterogen grupp av informanter finns det begränsningar i hur pass väl studiens resultat kan upprepas vid ett annat tillfälle med nya informanter. Detta konstateras mot bakgrund av litteraturen (Bryman, 2008.; Kvale & Brinkmann, 2014). Prioritet har lagts vid en heterogen informantgrupp, för att undersöka etnisk homogenitet inom svensk teaterutbildning ur ett allsidigt och nyanserat helhetsperspektiv, snarare än att genomföra en för framtiden replikerbar kontrastiv studie. Mot bakgrund av litteraturen (ibid.) kan det konstateras att prioriteringen begränsar studiens jämförelser med homogena gruppers uppfattningar av etnicitet inom teaterklasser. Om enbart teaterlärare inom gymnasieskolan eller enbart teaterlever inom gymnasieskolan hade intervjuats hade det varit lättare att kontrastera undersökningen mot liknande grupper i framtiden.

Studiens validitet kan sägas vara hög då den utgått från två forskningsfrågor som belystes i intervjuerna, ibland med andra formuleringar. Även att resultaten har tematiserats efter dessa forskningsfrågor visar på en stringens, en röd tråd och ett forskarfokus i studien. Dock bör sägas att jag i merparten av intervjuerna av förgivettagande och glömska glömde att förklara vad jag och Statistiska centralbyrån definierar som utländsk bakgrund. I de flesta fall använde jag och informanterna begreppet utländsk bakgrund utan att veta om vi menade samma sak. Även när ordet invandrare förekom glömde jag fråga hur informanterna definierade begreppet. Vidare kan studiens validitet sägas vara hög genom att intervjufrågorna ställdes utan dold agenda. Mot bakgrund av litteraturen (Bryman, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014; Thornberg & Fejes, 2009) kan det sägas att studiens validitet är hög eftersom ansatsen varit att ringa in fenomenet med etnisk homogenitet inom svensk teaterutbildning ur ett allsidigt och nyanserat helhetsperspektiv, vilket gestaltats i den heterogena informantgruppen.

Kvale och Brinkmann (2014) skriver att kvalitativa studier ofta görs som fallstudier. En specifik kontext är av intresse för forskaren, vilket kan begränsa generaliserbarheten i den kvalitativa forskningen. I min studie har den svenska kontexten stått i förgrunden. Resultatet i studien är därför generaliserbara till en svensk kontext i termer av svenskhet som norm och utländskhet som avvikelse. För studiens generaliserbarhet till andra kontexter kan det därför istället talas om majoritetsbefolkning och minoritetsbefolkning. Eftersom Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) samt Kvale och Brinkmann menar att sju informanter utgör ett relativt litet forskningsunderlag gör jag inga anspråk på att studiens resultat är representativt för andra än just den aktuella informantgruppen. Studiens resultat representerar endast de sju informanternas uppfattningar om orsaker och åtgärder i relation till etniskt homogena teaterklasser.

4.6 Sammanfattning

Metoden för denna studie har varit semistrukturerade/halvstrukturerade kvalitativa intervjuer (Bryman, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014). Valet av de sju informanterna skedde från ett målinriktat, bekvämlighets- och snöbollsurval (Bryman, 2008; Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas. Transkriberingarna analyserades med hjälp av metoden meningskategorisering (Kvale, 1997; Kvale & Brinkmann, 2014). Analysen av intervjumaterialet gjordes även med hjälp av det intersektionella perspektivet (Ahrne, 2010; de los Reyes & Mulinari, 2005; Elmeroth, 2008; Mattsson, 2010). Perspektivet bidrog till analysen genom sitt fokus på hur komplexa samhällsliga och institutionella maktstrukturer – som utgörs av kategorierna etnicitet, klass och kön – genomsyrar och skapar ojämlika livsvillkor avseende boende, arbete och utbildning. Etiska överväganden för forskning har tagits i beaktande gällande exempelvis informanternas anonymitet (Bryman, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014; Vetenskapsrådet, 2002). Eftersom studiens syfte har varit att undersöka etnisk homogenitet inom svensk teaterutbildning ur ett allsidigt och nyanserat helhetsperspektiv har en heterogen grupp informanter valts ut. Den heterogena informantgruppen begränsar studiens reliabilitet (Bryman, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014) gällande jämförelser med homogena informantgrupper. Informantgruppens heterogena sammansättning bidrar till att studiens validitet kan sägas vara hög då gruppen motsvarat syftet (Bryman, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014; Thornberg & Fejes, 2009). Även det faktum att forskningsfrågorna behandlades under intervjuerna bidrar till en hög validitet. Avseende generaliserbarhet (ibid.) gör studien inga anspråk på att representera annat än just

de sju informanternas uppfattningar om orsaker och åtgärder i relation till etniskt homogena teaterklasser.

5 Resultat

I detta kapitel presenteras intervju svaren i två avsnitt. Avsnitten har tematiserats utifrån syfte och forskningsfrågor. Det första avsnittet tar sin utgångspunkt i orsaker till etnisk homogenitet bland teaterklasser. Det andra avsnittet handlar om vilka åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser. Även om informanterna i vissa fall talar om studenter inom högskola/universitet eller deltagare inom folkhögskolan används endast begreppet elev i detta kapitel. Enbart elev används eftersom fokus för denna studie är gymnasieskolan, där elever återfinns.

5.1 Uppfattningar om orsaker till att svenska teaterklasser är etniskt homogena

Detta avsnitt behandlar informanternas uppfattningar om vilka orsakerna är till att svenska teaterklasser är etniskt homogena. Avsnittet utgörs av fyra mindre delar.

5.1.1 Skolan som institution

Flera av informanterna menar att brist på kunskap är en bidragande orsak till att vissa ungdomar inte väljer att utbilda sig inom teater. Bortvalet av teaterutbildning kan bero på en felaktig uppfattning om vad teater är eller en fördömning om vilka som kan bli skådespelare, gällande etnicitet och utseende. Mars talar här i termer av att skådespelarkroppar som sällan är annat än vita kan bidra till att ungdomar med andra kroppar inte tror sig kunna bli skådespelare. Jupiter menar att bortval av teaterutbildning kan bero på att personer inte känner till att det är möjligt eller hur en går till väga att utbilda sig inom kulturbranschen. Informanten menar att det finns ungdomar som inte "känner till att man kan utbilda sig faktiskt inom kreativa branschen". Bortval av teaterutbildningar kan även bero på okunskap om konst och kultur, vilket informanten Mercurius hävdar är fallet i förorter som mestadels är befolkad av personer med utländsk bakgrund. Okunskap om det estetiska programmet kan påverka huruvida ungdomar väljer att läsa teater på gymnasiet. Okunskapen ligger i en omedvetenhet kring att det estetiska programmet är ett högskoleförberedande gymnasieprogram. Venus förklarar att många associerar det estetiska programmet med "det blir man inget på". Informanten förklarar att det mer populära och högskoleförberedande samhällsvetenskapliga programmet inte heller direkt leder till något yrke. Informanten påpekar att föräldrar ofta är involverade i sina barns val av utbildning och att föräldrarna ibland avråder barnen från att välja teater på gymnasiet, just på grund av okunskapen om att det estetiska programmet är högskoleförberedande.

Personalsammansättningen inom teaterutbildningar kan vara orsak till att få personer med utländsk bakgrund söker sig till dessa utbildningar, menar flera av informanterna. Om lärarkåren eller annan skolpersonal utgörs av vit svensk medelklass påverkar det identifikationsmöjligheter för elever med utländsk bakgrund. Tellus talar här i termer av att den vita svenska skolpersonalen blir en slags förebilder som saknar trovärdighet inför elever med utländsk bakgrund. Mars menar att det inom vissa teaterverksamheter råder brist på spegling mellan pedagoger och barn just på grund av skillnader i etnicitet och klass. Mars uttrycker att homogenitet inom teaterverksamheter kan bero på att "pedagogerna inte speglar sig i barnen eller att barnen inte speglar sig i pedagogerna". Vidare säger Mars:

Jag tror att många är rädd[a] för eller jag har väl hört den rädslan [...] att om man börjar en skola så kommer den förändra en [...] utifrån dess kriterier och inte utifrån det som

redan finns där, de kvaliteterna som kan byggas på, utan att kvaliteter sållas bort och så stoppar man nya grejer där i.

Mars anger här att en rädsla för att skådespelarutbildningar ska forma om och forma elever i en mall kan vara avskräckande för att söka konstnärliga utbildningar.

Venus och Jupiter föreslår båda att teatern är en språkberoende konstform. Språk kan därför vara ett hinder för att välja svenska teaterutbildningar. Majoriteten av teaterkurserna inom gymnasieskolan bygger på att eleven har ett språk och kan göra analyser av teaterexter. Venus betonar här att en teaterlev "måste förstå nyanser i språket" för att kunna analysera och tolka texter. Venus och Jupiter menar att om eleven inte har språket till fullo kan det uppstå svårigheter i att arbeta med text och texttolkning. Här föreslås det att det kan vara svårt att gestalta, improvisera och göra texten till sin egen.

Saturnus hävdar att viss förändring skett gällande förekomsten av personer med utländsk bakgrund inom den professionella teatern och filmen. Informanten hävdar att skolan å sin sida är passiv gällande förändring av förutsättningar för elever med utländsk bakgrund: "man låter bara samhället rulla på och så hoppas man att man får lite av de här frukterna." Venus uppfattar att det överlag är få sökanden till gymnasieskolans teaterutbildning: "Problemet är att ingen, inte ens svenska elever söker." Informanten förklarar att det resulterar i att diskussionen kring elever kretsar kring att få dem att överhuvudtaget söka, snarare än att fokusera på strategiskt arbete gällande breddad rekrytering. Saturnus menar dessutom att skolan har fokus på att ta hand om befintliga elevers problem istället för att arbeta med breddad rekrytering. Här anges tidsbrist som en orsak till etnisk homogenitet inom gymnasieskolans teaterklasser. Tellus hävdar att många kan anse att frågor som rör etnisk representation är viktiga men att det kan saknas redskap och stöd "uppifrån", från exempelvis skolledning. Flera av informanterna framhåller att skolans rykte och fysiska placering påverkar elevsammansättningen. Om skolan återfinns i en vit svensk homogen kommun återspeglas det i elevsammansättningen. Likaså påverkar skolans placering i innerstaden eller i en förort där majoriteten av invånarna har utländsk bakgrund.

5.1.2 Politik och makt

Samtliga sju informanter talar i olika termer av segregation som bidragande orsak till val och icke-val av teaterutbildning. Mars menar att det bland majoritetsbefolkningen kan finnas en ovilja att integreras med personer med utländsk bakgrund. Jupiter menar att etnisk och klassmässig homogenitet inom svensk teaterutbildning bland annat beror på att "privilegier och strukturer upprätthålls på grund av att de som har dem [...] vill hålla kvar dem". Informanten menar att politiken måste använda sina maktredskap för att bryta rasistiska och ekonomiska strukturer, men att detta inte alltid är fallet eftersom kulturbranschen exempelvis fått minskat anslag. Mars hävdar att genusperspektivet är "starkare" än det intersektionella perspektivet i Sverige. Detta hävdas vara en av orsakerna till att teaterklasser saknar bredd gällande exempelvis etnicitet och klass. Vidare menar Mars att det råder en nyttoaspekt i samhället som kan göra det problematiskt för skådespelare, som ibland inte anses vara ett riktigt yrke. Är skådespelaren dessutom kvinna och av annan än vit svensk bakgrund bär personen ur ett samhällsperspektiv på "flera lager av oduglighet". Informanten menar att en patriarkal och rasistisk värld bidrar till ytterligare oduglighet ur samhällsperspektiv.

Samhällsklimatet gör gällande att det är mer "socialt accepterat" för en kvinna att ägna sig åt konst och kultur, hävdar informanten Uranus. Informanten menar att kvinnor förväntas ägna sig åt kultur, estetiska uttryck samt att det finns ett politiskt behov av att lyfta fram kvinnor

och göra kvinnors röster hörda. Uranus menar att män å sin sida förväntas "kneka och jobba på någon fabrik", ägna sig åt idrott samt ägna sig åt machogrejer. Informanten förklarar att teater inte anses tillräckligt macho och att killar i mindre utsträckning än tjejer därför väljer teater. Venus påpekar att fler killar tycks söka sig till teaterutbildningen på gymnasiet de senaste åren: "någonting som luckras upp i [köns]rollerna att man får lov att vara på ett annat sätt som kille." Informanten föreslår att det kanske inte längre anses lika "töntigt" för en kille att ägna sig åt teater.

Saturnus menar att den svenska teatern är fokuserad på den västerländska teatern. Hen menar dessutom att det västerländska fokuset kan orsaka en diskrepans mellan den svenska teatern och personer med utländsk bakgrund:

[Svensk] teater är ju väldigt begränsat till Europa och det västerländska liksom och så kommer man utanför Europa då tror jag man inte har nån större insikt i vad den västerländska teatern är och det verkar lite fjärran liksom. Så det är en brist liksom när vi talar om teater då det började med grekerna och så fortsatte det med Tyskland och Frankrike och så vidare till Shakespeare och så. Sen, allt annat det var [...] ingenting av intresse liksom.

Saturnus menar att det västerländska är så djupt förankrat att det tar tid att förändra. Tellus talar även hen i termer av ett västerländskt fokus. Informanten menar att projekt som har en social och konstnärlig plausibel ambition kan brista just för att det endast är den västerländska kulturen som lärs ut. Det blir därför en slags "postkolonial kullerbytta", menar Tellus.

5.1.3 Omgivningen

"[D]et man är van att se, det man tycker om, det man är omgiven av kulturellt, det kan man också tänka sig att utbilda sig i", säger Tellus. Tellus och flera av de andra informanterna poängterar föräldrars och uppväxtens inverkan på ungdomars val och icke-val av teaterutbildning. Ungdomar som väljer att gå teaterutbildningar kan ha fått med sig teatern med uppväxten. Ungdomarna kan ha besökt teaterföreställningar med föräldrarna och på sådant sätt fått ta del av teatertraditionen. Merkurius påstår att teater generellt sett ses som något som vita svenska personer i innerstaden ägnar sig åt: "Det är deras grej." Informanten hävdar att vita svenska föräldrar i innerstaden är insatta i teatern och stöttar sina barn genom att gå på teaterföreställningar som barnen deltar i. Informanten förklarar att föräldrar med utländsk bakgrund inte stöttar sina barn på samma sätt och i lika stor utsträckning för att de inte är insatta i teatern. Merkurius menar dessutom att det blir en slags kulturkrock mellan föräldrarna med utländsk bakgrund och den svenska teatern som har ett västerländskt fokus.

Olika etniska och kulturella bakgrunder kan skapa olika referensramar, olika normer. En kulturkrock och en chock kan uppstå när en person med utländsk bakgrund ska ägna sig åt västerländsk teater. Merkurius talar om kulturkrockar inom teatern i termer av chock och att "skrämma bort en liten unge". Uranus exemplifierar en kulturkrock. Skådespeleri kan innebära att en ska vara beredd att kyssa någon och "du ska vara beredd på att göra det ena och det andra", vilket eventuellt inte är accepterat i exempelvis någon muslimsk familj. Uranus framhåller att uppfattningen av att inte dela samma värderingar kan orsaka ett motstånd till teatern i form av "Varför ska jag hålla på med dina grejer?". Merkurius påpekar att det är viktigt att vara cool, häftig och stark i förorter där invånarna i stort har annan än vit svensk bakgrund. Eftersom teater och skådespeleri inte anses coolt eller häftigt kan personer som ägnar sig åt teater stöta på "motstånd från olika håll" från personer i närmiljön.

Merkurius förklarar att många kanske inte orkar med detta motstånd och därför inte ägnar sig åt teater och skådespeleri.

5.1.4 Klass

Venus menar att den klassiska textteatern kan beskrivas som medelklass, vilket kan skapa diskrepans mellan teatern och elever som tillhör annan samhällsklass. Tellus och Uranus framhåller arbete och möjlighet till försörjning som viktiga faktorer för att inte välja teaterbranschen, som kan vara svår att försörja sig inom. Vit svensk homogenitet inom teaterutbildningar har med andra ord en socioekonomisk aspekt. Klass snarare än etnicitet framhålls som avgörande orsak i icke-valet av teaterutbildning. Tellus menar att tidpunkten när migrerande familjer anländer till Sverige är en avgörande faktor avseende utbildningsval. Familjer som befunnit sig i Sverige under en längre period har hunnit etablera sig medan familjer som nyligen anlant har svårare att låta barnen välja en konstnärlig utbildning på grund av ekonomisk otrygghet. Tellus säger:

Om vi tittar på de senaste åren, det är många som har flytt till vårt land där man har haft en god utbildning. Man kanske jobbar som advokat eller läkare eller så i sitt hemland och så kommer man till Sverige så har man svårt att komma in på arbetsmarknaden och så tvingas man göra någonting som man kanske inte alls har kompetens för, köra taxi eller starta tobaksaffär eller så. [...] Det är lite svårare för deras barn att hävda att de ska gå en konstnärlig utbildning som vi alla vet ofta är svår att försörja sig på så att hemifrån har man nog en diskussion om att utbilda sig till någonting där man har möjlighet att tjäna pengar och komma in i svenska samhället, snarare än någonting som är problematiskt i försörjandesynpunkt. [...] De som vars föräldrar eller farföräldrar, morföräldrar kom hit på 70-talet, där är det en annan diskussion medan de vars nära har kommit hit nyligen har lite svårare att tänka sig att lägga tre år, betala studiemedel så småningom.

Uranus uttrycker att vissa arbeten är mer lockande ur försörjandesynpunkt:

Jobba på någon fabrik där det är garanterat att du har ett jobb men det är inte garanti inom kulturen och när man kommer till ett land, man håller på och bygger och gör en klasskarriär, då är jobb jätteviktigt.

Uranus menar att socioekonomiska förutsättningar påverkar människors studie- och yrkesval i relation till hur de leder till garanterad inkomst eller ekonomisk otrygghet. Mars betonar att valet att ägna sig åt teater handlar om vem som ser sig ha möjligheten att jobba med teater: "Vilken person är mest lämpad för att ha förutsättningarna för att kunna hålla på med teater? [...] Människorna som ser teater som en framtidsmöjlighet, de personerna är oftast personer som har en bakgrund ifrån en medelklass, övre medelklass." Mars förklarar att barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden inte har "de bästa socioekonomiska förutsättningarna [...] för att kunna göra vad som helst." Barn till vuxna som flytt sina hemländer har förlorat "extremt mycket [...] status, ekonomi" och då ligger det på barnen att "återuppfå den statusen", hävdar Mars. Hen förklarar vidare:

Du ska bli en läkare här, du ska bli ingenjör för att ta upp svackan [...] för att göra upp med svackan. Så att få leka till yrket, alltså bara tänk dig det här att du får leka, du får liksom skratta, det känns så långt ifrån den bakgrunden, den verkligheten man bär med sig. [...] Om man har haft den historian med sig där allting har varit stabilt [...] då kan leken växa därifrån för det finns ingenting som hotar leken."

Mars menar att ungdomar som kommer från ekonomiskt stabila bakgrunder är mer privilegierade och har alla möjligheter, exempelvis att få leka till yrket, vilket informanten menar att teateryrket till viss del innebär.

5.2 Uppfattningar om åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser

Detta avsnitt behandlar informanternas uppfattningar om vilka åtgärder som kan vidtas för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser. Avsnittet utgörs av fem mindre delar.

5.2.1 Skolans ansvar och organisering

Informanten Tellus menar att teaterutbildande institutioner har ett ansvar i att inte bara attrahera elever som tillhör vit svensk medelklass eftersom arbetsmarknaden inte enbart efterfrågar erfarenheter från vit svensk medelklass. Informanten föreslår att teaterutbildande institutioner bör rekrytera personal med olika bakgrund och referensramar. Enligt informanten bör skolledning, lärarlag och antagningsjurys utgöras av en heterogen personalsammansättning. Informanten förklarar att om personalen har olika bakgrunder kan det bidra till att fler personer med bakgrund som inte tillhör vit svensk medelklass väljer att gå teaterutbildningar. Tellus menar att teaterutbildande institutioner måste förändras inifrån:

[Om teaterskolor] vill bli mer diversifierade så måste [de] också vara öppna för att påverkas av det och där tror jag [det] är långt kvar [...] Kom gärna in så länge ni gör det [skolan] vill göra, men om ni börjar ställa krav på eller [...] har andra liksom diskurser än dem [skolan] har, då är det knöligt.

Med andra ord måste institutionerna, enligt Tellus, hysa en öppenhet och mottaglighet för förändring om teaterklasser ska bli mer etniskt heterogena. Informanten menar att fortbildning i exempelvis normkritisk gestaltning är ett sätt att skapa kunskap och medvetenhet bland skolpersonal. Informanten menar även att skådespelarutbildningar har ett ansvar att utbilda skådespelare med högt självförtroende så att skådespelare med utländsk bakgrund kan avböja skurkroller eller offerroller som ofta tilldelas just skådespelare med utländsk bakgrund. Informanten menar att denna typ av rollbesättning inte för utvecklingen framåt utan snarare bakåt och cementerar föreställningar om hur det ser ut i samhället.

För att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser bör utbildande institutioner hålla diskussionen öppen bland personal och elever, påstår Tellus. Hen menar att kursplaner måste vara relevanta för samtiden och att elever många gånger ligger före skolan i detta avseende. Informanten menar att skolan bör möta eleverna och i bästa fall ligga steget före. Informanten föreslår därför att kursguider görs tillsammans med elever och att elevinflytande bör genomsyra skolans verksamhet. Även Mars betonar vikten av att teaterverksamheter bör utgå från de unga, att rörelsen kommer inifrån från dem. Tellus konstaterar att "anarkistiskt och ordentligt" arbete krävs för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser.

På grund av en rasistisk och diskriminerande arbetsmarknad kan utländsk bakgrund ofta korreleras med socioekonomisk utsatthet, menar flera av informanterna. Jupiter anser att etniskt heterogena teaterklasser bland annat skapas genom att teaterutbildningar ger studiemedel samt har inga eller låga utbildningsavgifter. Uranus betonar vikten av att möjliggöra och skapa miljöer där personer med utländsk bakgrund kan utvecklas genom utbildning. Informanten förklarar att hög utbildningsnivå i ett samhälle innebär en stark och

bra demokrati. Jupiter anser att utländsk kulturkompetens måste fångas upp bättre. Informanten menar att personer som har ett utländskt kulturarv och som är utbildade inom kultur måste få sina utländska examina validerade genom exempelvis snabbspår. Venus menar att skolor kan arbeta med teater med nyanlända språkelever för att fler personer med utländsk bakgrund ska utöva teater.

5.2.2 Information och kunskap

Flera av informanterna uttrycker att spridning av information kan påverka fler personer med utländsk bakgrund att utbilda sig inom teater. Studie- och yrkesvägledare på skolor nämns som nyckelpersoner i informationsspridning. Det nämns att studie- och yrkesvägledare behöver bättre kunskap om att det estetiska programmet är högskoleförberedande. Saturnus menar att unga som har utländsk bakgrund som är studiemotiverade och har konstnärliga intressen skulle kunna få vetskap om att det estetiska programmet skulle kunna förena både studieambitioner såväl som det konstnärliga intresset. Saturnus menar att informationsspridning i form av broschyrer inte är tillräckligt. Informanten menar att aktiv verksamhet måste bedrivas för att teaterklasser inte endast ska utgöras av vit svensk medelklass. Exempelvis föreslås att gymnasieskolor med teaterinriktning kan bjuda in grundskolor för att se elevföreställningar.

Uranus menar att "människan får information och agerar utefter det". Gällande att fler personer med utländsk bakgrund ska välja teaterutbildningar hävdar informanten att det handlar om att "först och främst ska du förstå varför det är viktigt att berätta din berättelse". Jupiter anser att föräldrar med utländsk bakgrund kan behöva lära sig om normer. Tellus menar att inspirerande samtal med familjer, föräldrar eller ensamkommande kan leda till att fler personer med utländsk bakgrund utbildar sig inom teater i Sverige. Jupiter framhåller att immateriella resurser bland annat kan bidra till en ökad etnisk heterogenitet bland teaterklasser. De immateriella resurser som nämns är tankar, idéer och kunskap om breddad rekrytering.

5.2.3 Bryta segregation och bygga broar

Flera av informanterna hävdar att skolans fysiska placering i staden påverkar hur elevsammansättningen ser ut. Det som lyfts fram är bland annat en bostadssegregation som gör att individer med utländsk bakgrund ofta återfinns i ytterstadsområden. Flera av informanterna föreslår därför att en teaterutbildning som placeras i dessa förorter kan få fler individer med utländsk bakgrund att utbilda sig inom teater. Dessutom ges teaterintresserade vita svenska ungdomar från medelklassen boendes i innerstaden anledning att åka ut till förorten. På detta sätt kan en teaterutbildning i ytterstadsområden fungera anti-segregerande, menar informanterna. I sin intervju riktar sig Merkurius direkt till blivande teaterlärare:

Får ni någon gång en chans att jobba i förorten, ta den för ni lär er tio gånger mer än vad ni lär ut i förorten som teaterledare. No offence du vet, om du är vit, det är då du verkligen ska komma för då har du så mycket kultur du kan lära dig.

Merkurius menar med förort ytterstadsområden med invånare som har utländsk eller annan än vit svensk bakgrund. Med andra ord menar även informanten att det inte bara är ungdomar från olika bostadsområden som ska interagera med varandra, utan även ungdomar och vuxna.

Flera av informanterna föreslår att aktiva och samverkande verksamheter kan öka teaterns inkludering av barn och unga med utländsk bakgrund. Det som lyfts fram är att det behövs

aktiva föreningar, kulturskolor, kulturhus och fritidsgårdar i olika stadsdelar. Verksamheter med konst och kultur i fokus behöver vara aktiva i olika ytterstadsområden bland annat för att den svenska befolkningen som nyligen har anlänt till Sverige som ensamkommande ofta återfinns i ytterstadsområdena, menar Tellus. Jupiter uttrycker att kulturskolor behöver bedriva aktiva åtgärder för att ta sig till barn som själva inte tar sig till kulturskolan. Det kan handla om att kulturskolan har en minibuss som de åker ut till olika barn med sin verksamhet. Informanten menar vidare att ett sätt att få fler personer med utländsk bakgrund att ägna sig åt konst och kultur kan vara att 'bygga om' skolor efter skoldagens slut till ett allaktivitetshus.

För att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser behövs aktiva åtgärder som har som mål att "bygga broar och brygga över", som Jupiter uttrycker det. Hen exemplifierar med socialt mobiliserande projekt med konstnärlig inriktning. Flera av informanterna uttrycker att olika verksamheter i ytterstadsområden och innerstaden bör samarbeta för att minska segregation och bygga broar mellan konstnärer och blivande konstutövare. Mars betonar vikten av att ta tillvara och sammanföra ungdomar, lokaler, resurser och pedagoger inom olika verksamheter. Detta menar hen kan göras genom att bygga broar mellan teatrar och olika fritidsverksamheter som fritidsgårdar och kulturskolor. Merkurius önskar att ungdomar från olika stadsdelar ska sammanföras genom olika projekt för att minska segregationen. Hen förklarar att olika projekt och samarbeten kan ge personer från innerstaden anledning att åka till förorten och vice versa att personer från förorten ges anledning att åka till innerstaden.

Merkurius menar att det i förorten, bebodd av invånare med utländsk bakgrund, är av stor vikt att uppfattas som häftig i bemärkelsen cool. Informanten menar att det därför är av stor vikt att teaterledare och andra förebilder inom konst och kultur som uppfattas som häftiga individer startar teatergrupper i dessa förorter. På sådant sätt kan normer brytas om att teater är fjolligt och inte häftigt, menar Merkurius. Informanten menar även att teatergrupper i dessa förorter ger möjlighet till att fler ungdomar med utländsk bakgrund ägnar sig åt teaterkonsten. Flera av informanterna betonar vikten av att barn och ungdomar med utländsk bakgrund behöver ett sammanhang eller möjlighet att utöva konst och kultur. När dessa ges möjlighet att utöva teaterkonsten i form av exempelvis projekt eller grupper bör barnen och ungdomarna få utgå från eller ta in sina egna berättelser och musikstilar och skapa sina egna föreställningar. På detta sätt blir barnen och ungdomarna mer delaktiga, tilldelas riktigt ansvar, får en känsla av att vara behövda och inkluderade i ett större sammanhang. Uranus talar om inkludering:

Människor måste inkluderas i ett sammanhang, större sammanhang och få ansvar. Du kan inte bara inkludera någon och så låta dem vara. De måste få ett ansvar för [...] om människor har ett ansvar då ger de också [...] då känner de att de är behövda också. Man kan inte bara få inkluderas 'Åh kul, kom sätt dig på ICA med oss, vi fikar'. Vem fan bryr sig om det? Man måste ha ett ansvar, större ansvar. [...] Det reflekterar direkt [...] till film och scen. [...] Människor måste inkluderas, att alla måste vara med, att alla olika berättelser måste vara med.

Tellus menar att det kan finnas "en stolthet, en slags empowerment" över att få delta i ett teatersammanhang som en varit högst delaktig i.

5.2.4 Nya arbetssätt

Venus och Jupiter betonar båda icke-verbal teater som något att satsa mer på för att teaterutbildningar ska nå fler personer med annan än vit svensk bakgrund. Venus uttrycker att

teaterundervisning som utgörs av mindre verbalt och mer visuellt arbete kan vara en väg att nå elever med utländsk bakgrund. Informanten förklarar att det visuella arbetet kan innebära ett fokus på hur skådespelarna förhåller sig till varandra på scenen. Informanten föreslår även att arbete på annat sätt med klassisk textteater kan vara av intresse. Venus säger att teater bland annat handlar om att berätta historier och att det går att "berätta historier på så många olika sätt". Jupiter lyfter fram den fysiska teatern som en väg att nå individer med utländsk bakgrund. Informanten menar att vissa elever som idrottat på fritiden antagligen utvecklat viss kroppsmedvetenhet, vilket gör att undervisning med fokus på rörelseträning kan ge "genvägar" in till teatern.

Uranus menar att ungdomar som är filmintresserade även ska erbjudas möjlighet till att utöva teater. Informanten menar att individer som är filmintresserade men inte teaterintresserade ska erbjudas båda konstformer eftersom skådespelarkunskaper även genereras genom att utöva teater: "Du vill hålla på med film. Då ska du ha bra skådespelarkunskaper. Då ska du komma dit och lära dig skådespeleri." Mars önskar att de professionella teatrarna såsom stadsteatrar ska fungera mer som teatrar istället för en "biljettkassa". Informanten önskar här att teatrar inte ska fokusera på att vara vinstdrivande utan istället utgå från en konstnärlig bas. Vidare menar informanten att stadsteatrar inte bör ta den säkra vägen att spela klassiker, för att detta endast attraherar samma gamla publik: "Man väljer ju att play safe hela tiden. När man play it safe får man ju samma publik hela tiden." Mars förklarar att kultur betyder samhällsodling och använder utifrån denna definition en metafor:

Kultur är ju fröna som samhället lägger och de människorna som är bönderna som ska frö, det är ju konstnärerna. Om bönderna sår samma frön om och om igen, om och om igen, om och om igen så kommer ju bara samma människor äta de växterna [...] Om man ser utifrån ett perspektiv där man ser att samhället växer, att samhället är föränderligt [att en individ med utländsk bakgrund som] är intresserad av att hålla på med teater [...] då måste gården bli större [...] då måste [individen med utländsk bakgrund] också få bli bonde, bli konstnär och känna att jag får ta plats.

Mars menar att stadsteatrar behöver våga berätta nya berättelser för att attrahera en mer heterogen publik såväl som konstnärer. Informanten önskar att samtiden ska fungera utgångspunkt för konsten: "vad har vi här och nu som vi kan blanda ihop till någon nice smet så att teater och konst blir mer nutid [...] att man utgår från nuet för att skapa en bild om framtiden, att man utgår ifrån nuet för att skapa en bild om dåtiden." Mars menar även att det kan finnas föreställningar om och förväntningar på vad konstnärer ska göra för typer av berättelser associerat till exempelvis utseende och bakgrund. Informanten menar att förväntningarna inte bör stå i centrum för konstnären utan att scenkonstnärerna ska få vara fria i sin konst och utgå från vad de själva vill berätta och sedan framföra det.

5.2.5 Förändring pågår

Tellus och Saturnus lyfter fram de professionella institutionsteatrarna som viktiga förändringsaktörer för den svenska scenkonsten och teaterutbildningar. Saturnus uppfattar att teatrar numer bearbetar pjäser så att de bättre passar nutida Sverige samt att nyskriven dramatik spelas. Tellus påpekar att teatrarna behöver ge plats åt nya berättelser om sakfrågor som direkt rör personer med utländsk bakgrund. Informanten upplever att det finns exempel på detta. Vidare uppfattar Saturnus att teatrar numer breddar sin ensemble i form av skådespelare med utländsk bakgrund. Tellus påpekar att teaterinstitutioner och filmer inte längre alltid rollsätter på ett sådant sätt att skådespelare med utländsk bakgrund får representera och gestalta sin kulturella bakgrund. Informanten menar att den utländska

bakgrunden ofta inom film förknippats med kriminella roller eller offerroller, men att förändring sker. Tellus påstår att det mest politiska som kan göras idag är att rollbesätta "okommenterat", att skådespelare får vara skådespelare och gestalta olika roller oavsett etnisk bakgrund: "De spelar teater. De har olika roller. De byter roller och det är ju precis så som vi alla måste tänka." Tellus och Saturnus menar att de professionella institutionsteaternas förändringsprocesser kan få genomslagskraft på ungdomar på lång sikt. Teaternas nya skådespelare och nya berättelser möjliggör en identifikation och igenkänning för ungdomar med utländsk bakgrund. Genom identifikationen ser dessa ungdomar att teatern är möjlig även för dem, menar Tellus och Saturnus.

Jupiter uttrycker en positiv syn på etnisk representation inom svensk teaterkonst: "Det finns en vilja och jag tycker att det händer saker [...] det är klart man kan öka representationen väldigt mycket inom scenkonst men det är någonting som ändå händer så sakteliga." Flertalet av informanterna lyfter fram Angereds Teaterskola som ett bra sätt att få fler ungdomar med utländsk bakgrund att utbilda sig inom teater. Exempelvis uttrycker Venus: "Jag tror att det är en jättebra modell." Angereds Teaterskola, som är en förberedande utbildning för vidare skådespelarstudier, lyfts fram för att skolan främst riktar sig till individer med annan kulturell bakgrund än vit svensk. Dessutom uttrycker flera av informanterna att skolans placering i en förort med flertalet boenden med utländsk bakgrund är ett vinnande koncept för att motverka etnisk homogenitet inom svensk teaterutbildning. Informanterna uttrycker att det genom skolan kommer fram nya skådespelare och nya berättelser, vilket de menar behövs inom den svenska teatersfären.

5.3 Sammanfattning

Sammanfattningsvis visar resultatet från föreliggande intervjustudie att flertalet komplexa orsaker enligt informanterna uppfattas ligga till grund för svenska teaterklassers etniska homogenitet. Skolan som institution kan påverka elevsammansättningen genom att skolans personalsammansättning och skolans närområde och fysiska placering i staden kan återspeglas i elevsammansättningen. Svensk teater har ofta ett fokus på den västerländska konsten och kulturen vilket kan skapa svårigheter för identifikation mellan den typen av konst och individer med utländsk bakgrund. Språkbarriärer kan göra det svårt att tolka, analysera och ta till sig svensk textteater, vilket kan hindra personer med utländsk bakgrund att välja teaterutbildningar. Okunskap sägs vara en bidragande faktor till etnisk homogenitet inom svensk teaterutbildning. Det kan handla om okunskap kring vilka som får vara skådespelare, hur en går till väga för att utbilda sig inom teater eller att det estetiska programmet är ett högskoleförberedande gymnasieprogram. Politik och olika maktstrukturer i samhället återspeglas inom skolans värld. Tankar om kön och genus påverkar vilka som kan se teatern som en möjlig väg. Omgivningen och personer vi har i den föreslås som bidragande orsaker till val och icke-val av teaterutbildningar. Om föräldrar har omgett sina barn med konst och kultur under uppväxten kan det påverka vilka barn och ungdomar som identifierar sig med just konst och kultur. Normer och värderingar skapar olika referensramar som kan hindra personer med utländsk bakgrund att utbilda sig inom teater. Klass och socioekonomisk bakgrund snarare än etnicitet föreslås avgöra valet eller icke-valet av teaterutbildning. Eftersom kulturbranschen kan vara svår att försörja sig inom påverkar det vilka som har möjlighet att utbilda sig inom fältet.

Åtgärder som de intervjuade föreslår för att skapa fler etniskt heterogena teaterklasser är exempelvis att skolan har ett ansvar att förändras inifrån. Skolan och teaterutbildningar

behöver utgöras av en heterogen personalkår för att det ska återspeglas i elevsammansättningen. Information och kunskap om breddad rekrytering behöver spridas. Likaså behövs information och kunskap om att det estetiska programmet är ett högskoleförberedande gymnasieprogram som förenar höga skolambitioner med konstnärliga intressen. Segregation av olika slag behöver brytas för att kunna bygga broar och skapa fler etniskt heterogena teaterklasser. Strategisk placering av teaterutbildningar i staden och brobyggande mellan innerstad och förort och ungdomar som bor på olika platser lyfts fram som möjliga åtgärder att vidta för att teaterutbildningar ska attrahera fler personer med utländsk bakgrund. Aktiva och samverkande verksamheter bör skapa rum för ungdomars egna berättelser. Nya arbetssätt föreslås som att professionella institutionsteatrar ska ge mer plats åt nya berättelser och nya skådespelare, vilket på lång sikt kan attrahera nya elever till teaterutbildningar. Nya arbetssätt som fokuserar på icke-verbal teater föreslås även det som möjlig väg att nå en bredare elevgrupp. Flertalet av informanterna är av uppfattningen att förändring pågår avseende etnisk representation inom svensk scenkonst. Här uppfattas de professionella institutionsteatrarna ha stor påverkan. Nyskriven dramatik och dramatik som bearbetas och anpassas till nutida Sverige uppfattas spelas på teatrarna.

6 Diskussion

Detta avslutande kapitel utgörs av två olika diskussioner. Det inledande avsnittet är en resultatdiskussion där studiens resultat diskuteras i relation till de tidigare kapitlen: *Inledning*, *Tidigare forskning* och *Teori*. Det sista avsnittet i detta kapitel är en metoddiskussion där även implikationer för framtida forskning ges.

6.1 Resultatdiskussion

Avsikten i denna studie är inte att polarisera, skuldbelägga, demonisera eller att förminska och göra till offer. Det faktum att teatervärlden och dess utövare ser ut på det sätt det gör beror på att teatervärlden är en spegling av samhällets komplexa maktstrukturer – strukturer som vi människor medvetet och omedvetet bär upp genom exempelvis institutionsteatrar och teaterutbildningar. I denna studie är avsikten att undersöka uppfattningar om orsaker till fenomenet att teaterklasser i så hög grad utgörs av en etnisk homogen elevgrupp. Syftet är att undersöka fenomenets orsaker för att bättre förstå vilka åtgärder som behöver vidtas för att skapa teaterklasser med större heterogenitet avseende etnisk bakgrund. Syftet med studien är att belysa uppfattningar om både orsaker och åtgärder för att ringa in fenomenet. En undersökning av orsaker endast vore att konstatera att ett problem existerar utan att blicka framåt. Ett undersökande som föreslår åtgärder, insatser eller lösningar på fenomenet utan att först förstå problematiken kring fenomenet är heller inte att föredra. Syftet med föreliggande studie är således att förstå fenomenet med etniskt homogena teaterklasser ur ett allsidigt och nyanserat helhetsperspektiv.

Flera av informanterna framhåller identifikation och möjlighet till igenkänning som viktiga faktorer för att elever med utländsk bakgrund ska välja att utbilda sig inom teater. Arbabi (Sveriges Radio, 2014b) menar att det blir en ond cirkel om inte tillräckligt många personer med utländsk bakgrund utbildas inom konstnärliga yrken. Konsekvensen blir då att få personer med utländsk bakgrund arbetar inom konstnärliga yrken. Det i sin tur leder till att ungdomar inte exponeras för konstnärer som möjliggör identifikation. Konsekvensen blir att ungdomar inte ser det konstnärliga fältet som en möjlighet för dem. Även inom det intersektionella perspektivet framhålls människans inneboende behov av identifikation. Människan kategoriserar, skapar skillnader och likheter för att kunna skapa en identitetskänsla, ett jag och ett vi (Hall citerad i Mattsson, 2010). Möjliggörs inte identifikation förbehålls teatern till en smal homogen grupp ur befolkningen. Deras berättelser blir sedan de normerande referensramarna som vi alla måste förhålla oss till. Det kan sägas handla om ett tolkningsföreträde som sker på bekostnad av underordnade grupper. Konsekvensen kan bli att teaterlärare arbetar i klassrum där teaterlever med utländsk bakgrund tvingas gestalta berättelser som inte är av relevans för dem. När underordnade berättelser inte uppmärksammas omöjliggörs djupare förståelse för minoritetsgruppen. Det kan sägas att berättelser osynliggörs. När en homogen grupp ur befolkningen författar historier kan det resultera i en stereotyp skildring av individer och berättelser som inte tillhör den egna gruppen. Fler etniskt heterogena teaterklasser kan sägas innebära ett hot mot den hegemoniska kunskapsproduktionen och de som besitter de privilegier som utgör överordningen (Foucault citerad i Mattsson, 2010).

Det kan sägas att eftersom människan har ett inneboende behov av att jämföra, likställa och göra skillnad (Hall citerad i Mattsson, 2010) behöver teatersfären förändras inifrån. Om teaterutövarna utgörs av vit svensk medelklass är det främst denna grupp som identifierar sig med teatern. Det blir den vita svenska medelklassen som genom konsten för allas talan på

bekostnad av underordnade grupper. En etniskt homogen lärarkår kan resultera i det Schroeder-Arce (2016) och Shem-Tov (2013) visar i sina studier – elever med utländsk bakgrund tillåts inte delta i skolans teater på lika villkor som elever med bakgrund som tillhör majoritetsbefolkningens. Tar institutionerna, skola likväl professionella teatrar ansvar att rekrytera en mer heterogen lärarkår respektive skådespelarensemble kan det leda till att fler personer identifierar sig med teatern och i förlängningen själva väljer att utbilda sig inom området (de los Reyes & Mulinari, 2005). Breddad rekrytering tycks handla om resurser och avkall från privilegier som båda i sin tur handlar om politik och maktstrukturer i samhället. Liksom Elmeroth (2008) samt Rankie Shelton et al. (2010) menar är det av betydelse för lärare att få kunskap om samhälleliga orättvisor för att kunna arbeta motverkande i sin lärargärning. Kunskapen om samhälleliga orättvisor kan sägas vara betydande eftersom denna studie visar likheter med studien av Hertzberg (2015) – samhälleliga maktstrukturer genomsyrar val av utbildning.

Det finns andra sätt att arbeta med teater än just som skådespelare, exempelvis som teaterlärare. Om inte lärarkåren inom teaterutbildningar utgörs av individer med utländsk bakgrund kan det få konsekvensen att ungdomar med utländsk bakgrund inte ser möjligheten att själva utbilda sig till teaterlärare. När både lärare och klasskamrater inom teaterutbildningar är etniskt homogena kan det vara svårt för den enskilda individen eller den lilla skara elever som skiljer sig från normen att utmana från ett annat håll. Det kan vara svårt att våga ifrågasätta från en utgångspunkt som utmanar bilden av Sverige som en demokratisk, öppen, modern, tolerant, jämlik, feministisk, icke-rasistisk, anti-rasistisk nation. Ibland sägs det att Sverige är ett relativt ungt invandrarland. Det sägs ibland att Sverige inte har alltför lång historia av invandring och att detta kan vara förklaring till hur situationen kan se ut för befolkningen med utländsk bakgrund. Det kan eventuellt vara en förklaring men får aldrig fungera som ursäkt. Till syvende och sist handlar samhällets maktstrukturer samt exkludering och inkludering av nya berättelser och nya teaterutövare om ett existensberättigande och allas lika värde. Det kan sägas handla om mänskliga rättigheter och brott mot dem. Det kan därför föreslås att skolan behöver ägna mer tid åt utvärderingar under läsåret, inte enbart vid kurslut som många gånger är fallet, där elever tillåts diskutera kursinnehåll ur ett kritiskt perspektiv.

Fenomenet med etnisk homogenitet inom teaterutbildningar handlar inte bara om att fler personer med utländsk bakgrund ska välja att utbilda sig inom teater. Det handlar även om att teaterutbildningar, skolan som institution och professionella teatrar behöver ge plats åt andra berättelser. I grunden handlar diskussionen om vilka berättelser som tillåts berättas om ett existensberättigande. Det handlar om vems historia, livserfarenheter och kunskap som värderas som värdefull. Flera av informanterna liksom den tidigare forskningen betonar vikten av att berätta sin egen historia för att det kan generera empowerment (Hanrahan et al., 2017; Lev-Aladgem, 2008; Nelson, 2011; Schroeder-Arce, 2016; Stone Hanley, 2011). Genom att lyfta fram underordnade berättelser utmanas den hegemoniska kunskapsproduktionen (Mattsson, 2010). De erfarenheter, kunskaper och berättelser som elever med utländsk bakgrund besitter behöver bättre inkluderas i skolgemenskapen och teaterutbildningar. Även de professionella teatrarna behöver bättre ta tillvara på den rikedom av kunskap och erfarenheter som en etnisk heterogen konstnärskår har att erbjuda. Genom att inkludera och ge plats åt nya berättelser och nya teaterutövare kan Sveriges befolkning speglas bättre, vilket även möjliggör identifikation och igenkänning för den svenska konsten och kulturen. För att teaterutbildningar och i förlängningen det professionella teaterlivet bättre ska spegla Sveriges befolkning kan det sägas att teaterintresserade nyanlända från exempelvis Afghanistan, Syrien och Somalia är en tillgång för den svenska teatervärlden.

Ström-Villaseca (Sveriges Radio, 2014b) uttrycker att en brist på etnisk mångfald inom kulturlivet får demokratiska konsekvenser på just kulturlivet. Hon menar att det blir ett demokratiproblem när personer från olika bakgrunder inte får synas eller höras. Ström-Villasecas uttalande kan appliceras på skolan – bristen på mångfald inom teaterutbildningar får konsekvenser på just teaterutbildningar. Det kan sägas att skolväsendet misslyckas när svenska teaterklasser är etniskt homogena. Det är ett misslyckande eftersom skolan som institution ska vila på demokratiska grundvalar (Skolverket, 2011). Skolans uppdrag att vila på demokratiska grundvalar står i bjärt kontrast till exempelvis hur skolundervisningen centreras kring västerländsk teater samt utgörs av berättelser och en lärarkår ur en vit svensk medelklass. Fokuset kring det västerländska och den vita medelklassen begränsar identifikationsmöjligheter för elever med utländsk bakgrund och elever som inte tillhör medelklassen. Fokuset kring det västerländska och den vita medelklassen skapar en gemenskap som inkluderar alla som tillhör normen och exkluderar alla som faller utanför den. Det kan därför argumenteras för att normen behöver breddas, göras mindre smal och på så sätt exkludera färre och inkludera fler inom teaterutbildning och dess gemenskap. Normen kan breddas genom en mottaglighet för andra berättelser och andra perspektiv. Detta kan möjliggöras genom heterogena teaterklasser, där skilda erfarenheter blir en naturlighet. Även ett interkulturellt förhållningssätt kan möjliggöra fler berättelser och perspektiv (Elmeroth, 2008). Flera av informanterna talar i termer av att inkludera fler teaterutövare och berättelser för identifikationsmöjlighetens skull. Informanternas utsagor genomsyras av ett behov av att fler grupper ska bekräftas och få existensberättigande genom att få berätta sin historia. Det kan sägas att informanternas utsagor genomsyras av ett demokratiskt förhållningssätt. I bästa fall kan teater och ensemblebyggande fungera som metafor för ett demokratiskt leverne (Enciso et al., 2011). Det kan därför anses anmärkningsvärt att teaterklasser inte utgörs av större heterogenitet.

Det är inte enbart elever med utländsk bakgrund som gynnas av att bli mer inkluderade i teatersfären. Även elever som tillhör majoritetsbefolkningen avseende vit svensk etnicitet gynnas av en ökad inkludering. Eftersom läroplanen för gymnasieskolan uttrycker att skolan ska förbereda eleverna för att verka i ett mångkulturellt samhälle kan det sägas att etniskt heterogena teaterklasser främjar för samtliga elever att möta världen och olika kulturer i det egna klassrummet (Skolverket, 2011). Med andra ord kan det sägas att med etniskt heterogena teaterklasser kan läroplanen implementeras på ett naturligt sätt. Om teaterintresserade ungdomar från segregerade ytterstadsområden som Långedrag och Bergsjön i Göteborg möts i klassrummet, eller i andra sammanhang, kan det främja en förståelse för andra kulturer. Det kan även möjliggöra insikten om att människor många gånger delar likheter som når utöver etnicitetsgränser. Möjligheten för elever att möta olika kulturer och se likheter och skillnader mellan dessa kan inom skolans värld gestaltas i olika projekt. Olika elevgrupper såsom elever inom det estetiska programmet och elever inom språkintruktionsprogrammet kan samarbeta i något konstnärligt projekt. Förutom mötet med olika kulturer kan eleverna själva få bestämma innehåll i projektet eftersom hög delaktighet är stärkande för identiteten (Hanrahan et al., 2017; Lev-Aladgem, 2008; Nelson, 2011; Stone Hanley, 2011). Det faktum att interagera, samverka och låta sig påverkas av andra kulturer är inte detsamma som en öppenhet inför att olika kulturer lever sida vid sida. Härmed kan det föreslås att skolan bör förbereda elever inför ett interkulturellt samhälle snarare än ett mångkulturellt samhälle. Denna studie visar resultat som är nedslående för skolans värdegrund, uppdrag och mål (Skolverket, 2011). Exempelvis går det att läsa att skolan och dess personal ska motverka att elevers val av utbildning och yrke ska begränsas av föreställningar om kön samt sociala och kulturella bakgrunder. Denna studie visar tydligt att informanternas uppfattningar om elevers val av utbildning och i förlängningen yrke präglas av samhällseliga strukturer.

Befolkningen med utländsk bakgrund är en heterogen grupp avseende exempelvis etnicitet och klass. Dock pekar den intersektionella analysen och tidigare forskningen på en korrelation mellan utländskhet och socioekonomisk utsatthet (Ahrne, 2010; de los Reyes & Mulinari, 2005; Donelan, 2010; Elmeroth, 2008; Enciso et al., 2011; Hanrahan et al., 2017; Hertzberg, 2015; Lev-Aladgem, 2008; Mattsson, 2010; Nelson, 2011; Schroeder-Arce, 2016; Shem-Tov, 2013; Stone Hanley, 2011). Det är inte utländskheten i sig som leder till socioekonomisk marginalisering utan en rasistisk, diskriminerande och segregande bostads- och arbetsmarknad gör att det finns ett samband mellan utländskhet och socioekonomisk utsatthet. Flera av informanterna påpekar att klass, snarare än etnicitet, avgör individers val och bortval av teaterutbildningar. När det konstnärliga fältet inte garanterar arbete blir klasstillhörighet och socioekonomisk bakgrund avgörande för vilka som kan se sig välja teaterutbildningar och en yrkesbana som är svår ur försörjningssynpunkt. Möjligheten att tillägna sig och utöva konst och kultur är således en klassfråga. Bristen på konstnärliga möten och tillgången till konstnärliga uttryck, exempelvis genom att estetiska ämnen försvinner på skolor, skapar i förlängningen en konstnärssfär som påverkas alltmer av klasstillhörighet. Valet att gå teaterutbildningar handlar således om vilka som har de ekonomiska förutsättningarna att tillägna sig teaterutbud, utbilda sig inom teater och sedan arbeta inom en bransch som är svår att försörja sig inom. Det ligger en fara i (klassmässig) homogenitet eftersom konstnärsvärlden då blir likriktad, ensidig, exkluderande och icke-utvecklande eftersom det är i mötet med andra och annat som vi också möter oss själva. Trots en socioekonomisk utsatthet finns det ändå möjlighet att tillägna sig utbudet av teater. Kulturhus erbjuder ibland avgiftsfria evenemang, teatrar bjuder ibland in publiken till avgiftsfria publikrepetitioner och elev-/studentföreställningar erbjuds avgiftsfritt eller till en låg biljettavgift, även om det för många kan vara mer än vad ekonomin tillåter. Genom att exponera barn och unga för teater kan de se möjligheten att själva ägna sig åt teater. Det kan vara ett långsiktigt sätt att sprida kunskap om teater och teaterutbildning genom att omge barn och unga med konst och kultur.

I skolsammanhang kan det sägas vara viktigt att omge samtliga elever med kulturella upplevelser för att kompensera för samhälleliga brister samt för att inte endast redan konst- och kulturintresserade elever inom det estetiska programmet ska förbehållas rätten till kulturutbud. Dock bör teaterbesök eller andra tillägnelser av kulturutbud förberedas och/eller följas upp i klassrummet för att estetikens värde ska verka till fullo. Förberedelser och/eller uppföljning bör ske även mot bakgrund av skolans läroplan som uttrycker att samtliga elever ska få möjlighet att utveckla känsla för estetikens värde samt se kulturformer som källa till kunskap och självinsikt (Skolverket, 2011). Alla skolor har kanske inte de resurser som krävs för att regelbundet ta del av stadens kulturutbud. Därav kan det föreslås att lärare, oavsett skolämne, bör inkludera konst och kultur i klassrummet i undervisningen. Gällande teater kan lärare bedriva undervisning där det ingår att dramatiskt gestalta en text i ett språkämne. Vidare kan dramatisk gestaltning vara ett sätt att få en kinestetisk förståelse för abstrakt ämnesstoff inom exempelvis de naturvetenskapliga eller samhällsvetenskapliga ämnena. Teaterlärare och andra lärare kan arbeta ämnesövergripande för att fler elever ska få bekanta sig med och utöva teater. Gymnasielärare inom det estetiska programmet kan bjuda in grundskoleelever till föreställningar som framförs av teater elever. På detta sätt får grundskoleeleverna inte bara ta del av teaterutbud utan även komma i kontakt med en institution som erbjuder utbildning inom det konstnärliga fältet. Det kan ses som ett sätt att informera om att estetisk utbildning existerar och var det finns.

Även om denna studie centrerats kring teaterutbildning och teaterundervisning har dess resultat intressanta implikationer på utbildningsväsendet i stort. Studiens resultat kan

appliceras på skolans värld i allmänhet genom exempelvis personalsammansättningens påverkan på elevsammansättningen. Skolan är en institution som utgår från den vita svenska medelklasskvinnan (Elmeroth, 2008), vilket kan påverka förutsättningarna för olika elever att identifiera sig med skolan som institution och dess personal ur aspekterna etnicitet, klass och kön. Hierarkiska maktordningar och kolonialt arvegods i form av tankar och idéer om den Andra kan påverka hur skolpersonal bemöter olika elever. Uppfattningar utifrån etnicitet kan påverka vilka förväntningar som läggs på olika elever och vad skolpersonal medvetet och omedvetet fördomsfullt tillskriver vissa elever.

Ytterligare implikationer från denna studie som är applicerbara på skolan i stort är lektionsinnehåll som fokuserar det västerländska. Det kan handla om talan i termer av vi och dem, där det svenska och västerländska utgör vi och norm medan allt annat ursprung tillhör dem och den Andra. Sådana handlingar möjliggör eller begränsar för olika elever att identifiera sig med skolan som verksamhet. Vad lärare väljer att fylla sina lektioner med, i form av vems berättelser och vems perspektiv, lägger grunden för vems berättelser som får komma till tals. Detta påverkar i sin tur vems livserfarenheter och kunskap som värderas som betydelsefullt. Det kan konstateras att elever deltar i skolverksamheter på olika premisser där de ges olika möjlighet att identifiera sig med och känna sig bekräftade av skolan som institution och dess personal (Schroeder-Arce, 2016; Shem-Tov, 2013). Vad denna studie visar är vikten av människans möjlighet till sammanhang, meningsfulla aktiviteter, delaktighet och tillhörighet. Det kan ta sig uttryck i form av att få delge sin historia och känna sig inkluderad. Detta existensberättigande kan appliceras på alla elever oavsett utbildningsval.

Även om skolan som institution, läroplanen och skolans personal inte med avsikt ämnar bemöta elever olika eller exkludera elever med utländsk bakgrund, dess berättelser och erfarenheter kan det sägas att människan påverkas av de rasistiska och diskriminerande maktstrukturer som genomsyrar samhället (de los Reyes & Mulinari, 2005; Mattsson, 2010). Eftersom ingen människa är ett blankt blad kan det sägas att det är oundvikligt att samhällsstrukturer genomsyrar skolans verksamhet (Elmeroth, 2008). För att motverka detta kan skolpersonal medvetandegöras kring sin position ur ett samhälleligt maktperspektiv likt Rankie Shelton et al.s (2010) arbete med lärarstudenter. Vidareutbildning för lärare där exempelvis drama- och teaterövningar används kan vara ett sätt för lärare att undersöka andra perspektiv, att gå i någon annans skor. Eftersom rasistiska och diskriminerande strukturer genomsyrar samhället och dess institutioner (Ahrne, 2010; de los Reyes & Mulinari, 2005; Elmeroth, 2008; Mattsson, 2010) behövs aktiva handlingar för samt inom skolan för att bryta dessa mönster.

Det kan sägas ligga en paradox över teatern som form. Teater som undervisningsmetod, exempelvis metoderna Image Theatre och forumteater, kan ses som ett inkluderande arbetssätt där olika perspektiv får ta plats (Enciso et al., 2011; Rankie Shelton et al., 2010). Genom drama och teater får elever gestalta någon annan, undersöka nya perspektiv, utforska hur det kan vara att gå i någon annans skor. Dock kan det utifrån denna studie konstateras att teatergemenskapen kretsar kring en inkludering av lika barn leka bäst. Teaterlever med utländsk bakgrund är inkluderade genom teaterformen som i grunden är ett inkluderande arbetssätt, men samtidigt exkluderade på grund av teaterns innehåll och fokus på det västerländska. Skolan och dess undervisande personal behöver resurser för att kunna söka sig till kunskap producerad utanför västvärlden för att kunna skapa ämnesstoff och lektionsinnehåll som uppmärksammar andra delar av världen. För den enskilda teaterläraren kan det handla om att inte endast presentera västerländska kanoniska pjäser för eleverna utan

att även presentera dramatik skriven utanför västvärlden. För detta kan det krävas tid, som idag inte tycks existera inom lärarprofessionen men som behöver tilldelas yrkesgruppen.

Avslutningsvis ligger studiens fokus på samhälleligt och institutionellt ansvar istället för individuellt ansvar. Detta beror på att intersektionalitet fungerat som analytiskt redskap. Med någon annan utgångspunkt hade kanske snarare individens ansvar stått i förgrunden. Det intersektionella perspektivet bidrar även till studiens fokus på hur olika komplexa maktstrukturer kan villkora olika livsöden i relation till exempelvis etnicitet och klass. Med någon annan analys och något annat perspektiv hade med största sannolikhet något annat centerats som orsaker och åtgärder i relation till teaterklassers elevsammansättning. Denna studie visar att fenomenet med etniskt homogena teaterklasser uppfattas ha samhälleliga orsaker. Skolan är inte en isolerad verksamhet utan en del av samhället och påverkas därför av normer, strukturer och problem i samhället. För att förbättra villkoren för elever med utländsk bakgrund inom teaterutbildningar behövs därför samtidigt villkoren förbättras för människor med utländsk bakgrund utanför skolans väggar. Likaså behöver villkoren förbättras för teaterutövare med utländsk bakgrund inom den professionella teaterbranschen på institutionsnivå och på samhällsnivå. Eftersom samhällsproblemen existerar på en strukturell nivå behövs en organisering för att förändra på ett långsiktigt plan. Etniskt homogena teaterklasser är ett politiskt, strukturellt, institutionellt och samhälleligt problem. Därför måste teaterklassers sammansättning lösas på ett samhälleligt, institutionellt, strukturellt och politiskt plan. Det finns inga enkla lösningar på komplexa samhällsproblem som har en lång historia, även om denna studie ämnar ge förslag på åtgärder som behöver vidtas för en mer inkluderande teatersfär. Ambitionen med denna studie är att belysa ett problem samt föreslå åtgärder som behöver vidtas för att förändra den rådande situationen. Eftersom orsakerna till det undersökta fenomenet är många och komplexa kan det konstateras att det krävs strukturerade, strategiska och omfattande aktiva handlingar för att teaterklasser ska utgöras av en mer heterogen elevgrupp. Det kan konstateras att teaterinstitutioner och teaterutbildningar behöver välkomna nya berättelser och nya teaterutövare för att fler livserfarenheter och perspektiv ska uppmärksammas. Teatersfären behöver förändras och utvecklas för att bättre kunna erbjuda skor som samtliga delar av Sveriges befolkning kan gå i. Ambitionen med denna studie är att vara en del av den förändringsprocessen.

6.2 Metoddiskussion

Det är ett ofrånkomligt dilemma att intervjuarens egenskaper i form av etnicitet – vit svensk eller utländsk – kan påverka informanternas svar i en intervjusituation (Bryman, 2008). Studiens forskningsfrågor berör dessutom rasism och maktstrukturer, vilka kan vara känsliga att tala om. Å ena sidan hade anonyma enkäter kunnat främja en större neutralitet, objektivitet och autenticitet i informanternas svar. Å andra sidan kan enkäter inte ge den möjlighet till följdfrågor och utförligare svar som en semistrukturerad intervju kan. Valet av metod har därför varit enkelt. Även min objektivitet kan ifrågasättas. Eftersom jag, enligt svenska mått mätt, har ett utländskt utseende och undersöker utländskhet inom svenska teaterutbildningar kan jag vara påverkad av mina egna erfarenheter som individ med utländsk bakgrund i svenska teaterkontexter. Styrkan i att jag har ett utländskt utseende medför att jag delar vissa erfarenheter med vissa av informanterna som också har ett utländskt utseende. Härigenom har jag tillsammans med dessa informanter en slags insiderinformation. En forskare med vitt svenskt utseende som undersöker utländskhet inom svenska teaterutbildningar kan även hen ifrågasättas gällande objektivitet och subjektivitet. Ingen människa är ett blankt blad. Hänsyn

till etiska riktlinjer inom forskarvärlden och ett vetenskapligt förhållningssätt har tagits i beaktande för en objektivitet i studien.

Formuleringen av forskningsfrågorna kan diskuteras med hjälp av de los Reyes och Mulinari (2005). Forskningsfrågorna har formulerats i enlighet med det författarna förespråkar om att fokus bör riktas mot maktstrukturer och institutioner i stort istället för stigmatiserade individer och grupper, om förändring ska till. Fokus i formuleringarna har legat på institutioner och teaterutbildningar snarare än att fokusera ansvaret hos befolkningen med utländsk bakgrund. Med ett fokus där ansvaret centrerats kring den stigmatiserade gruppen hade frågorna sett ut på annat sätt, exempelvis: Vilka uppfattningar finns gällande orsaker till att få personer med utländsk bakgrund väljer att utbilda sig inom teater? Å ena sidan kan det sägas att denna studie och val av formulering, där institutioner och normer stått i fokus, försvårat undersökningen. Detta konstateras i relation till den intersektionella analysens diskussion kring hegemoni och en svårfångad norm (Mattsson, 2010). Å andra sidan kan det sägas att denna studie erbjuder ett formuleringsfokus och infallsvinkel som till viss del står i kontrast till tidigare kunskapsproduktion, som undersöker avvikelser snarare än normer (Donelan, 2010; Enciso et al., 2011; Hanrahan et al., 2017; Hertzberg, 2015; Lev-Aladgem, 2008; Nelson, 2011; Schroeder-Arce, 2016; Shem-Tov, 2013; Stone Hanley, 2011). Dock bör sägas att ingen norm existerar utan avvikelse, i enlighet med intersektionalitetsperspektivets dikotomier (Mattsson, 2010). Likaså existerar inte vit svensk bakgrund utan en definition av utländsk bakgrund. Ett undersökande av det förra eller det senare blir ett undersökande som ofrånkomligt handlar om både norm och avvikelse, vit svenskhet och utländskhet. Diskussionen kring frågeformuleringarna och ansvarsfokus visar på att maktstrukturer finns inbyggt i språket.

Implikationer för framtida forskning är många. En av dessa är forskning som undersöker om, hur och när olika teaterlever förhåller sig till sin egen och andras etnicitet inom teaterundervisning samt om, hur och när teaterlärare i sin undervisning förhåller sig olika till elever avseende etnisk bakgrund. Det hade även varit intressant att intervjua yrkesutövande skådespelare med utländsk bakgrund. Detta för att ta del av deras upplevelser som individer med utländsk bakgrund inom skådespelarutbildning på högskole-/universitetsnivå samt som verksamma skådespelare vid professionella teaterinstitutioner. Det vore intressant eftersom rapporter, statistik, tidigare forskning samt studiens intervjuresultat visar en enhetlig bild av att personer med utländsk bakgrund inte är norm inom varken teaterutbildningar eller i det professionella kulturlivet (Forsberg & Hansson, 2016; Konstnärsnämnden, 2016; Skolverket, u.å.; SOU 2016:69; Statistiska centralbyrån, 2015; Statistiska centralbyrån & Universitetskanslerämbetet, 2016; Sveriges Radio, 2014b). Eftersom rapporter, statistik, forskning och denna studie pekar på teatervärldens snedrekrytering gällande etnicitet (ibid.) kan det vara av intresse att i framtiden undersöka om rekryteringen breddats eller ej och om så är fallet vilka åtgärder som vidtagits för att uppnå en teatersfär som bättre representerar Sveriges befolkning. Vad viss statistik visat men som jag inte fördjupat mig i är snedrekrytering av kön inom svensk teaterutbildning (Skolverket, u.å.; SOU 2016:69). Könaspekten i relation till etnicitet och klass kan vara ett intressant ämne för framtida forskning om teaterklassers elevsammansättning. Min studies omfattning har inte möjliggjort ett utförligt undersökande av informanternas bakgrunder, gällande exempelvis etnicitet och klass, för att se om och hur det påverkat deras syn på etnisk representation inom svensk teaterutbildning. Ett undersökande av informanternas bakgrunder och korrelation med syn på etnisk representation inom teatervärlden är ytterligare ett intressant undersökningsämne. Vad resultaten av de föreslagna uppslagen blir får framtida forskning utvisa. Avslutningsvis kan det konstateras att mer nationell forskning i teater behövs överlag och mer specifikt forskning

som rör teaterutbildning och etnicitet. Med andra ord kan det sägas att denna studie fyller en lucka inom den internationella forskningen, men framför allt inom den nationella forskningen.

Referenslista

Ahrne, G. (2010). Intersektionalitet. I C. Edling & F. Liljeros (Red.), *Ett delat samhälle. Makt, intersektionalitet och social skiktning* (s. 146-164). Malmö: Liber.

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:a uppl. Malmö: Liber.

de los Reyes, P. & Mulinari, D. (2005). *Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.

Donelan, K. (2010). Drama as Intercultural Education: An Ethnographic Study of an Intercultural Performance Project in a Secondary School. *Youth Theatre Journal*, 24(1), 19-33, DOI: 10.1080/08929091003732906

Elmeroth, E. (2008). *Etnisk maktordning i skola och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Enciso, P., Cushman, C., Edmiston, B., Post, R. & Berring, D. (2011). 'Is that what you really want?': a case study of intracultural ensemble-building within the paradoxes of 'urbanicity'. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 16(2), 215-233, DOI: 10.1080/13569783.2011.566991

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 34-54). Stockholm: Liber.

Folkhögskolan i Angered. (u.å.). *Angered's Teaterskola*. Hämtad 2017-05-12, från <http://www.folkhogskolaniangered.se/sv-SE/kurser/konstn%C3%A4rliga-kurser/angereds-teaterskola-32565560>

Forsberg, M. & Hansson, R. (2016). Folkhögskolan en väg till högre studier. *Välfärd*, 16(60). Tillgänglig: http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Artiklar/Folkhogskolan-en-vag-till-hogrestudier/

Hanrahan, F. & Banerjee, R. (2017). 'It makes me feel alive': the socio-motivational impact of drama and theatre on marginalised young people. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 22(1), 35-49, DOI: 10.1080/13632752.2017.1287337

Hertzberg, F. (2015). Double gestures of inclusion and exclusion. Notions of learning outcomes, autonomy, and informed choices in Swedish educational and vocational guidance. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 28(10), 1203-1228, DOI: 10.1080/09518398.2014.974723

Konstnärsnämnden. (2016). *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor - en rapport om konstnärer inom alla konstområden verksamma i Sverige utifrån kön, ålder, inkomst, näringsverksamhet, bosättning, utländsk bakgrund, utbildning och social bakgrund*. Stockholm: Konstnärsnämnden.

Kulturrådet. (u.å.). *Kulturell mångfald*. Hämtad 2017-04-12, från <http://www.kulturradet.se/sv/verksamhet/Kulturell-mangfald/>

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lev-Aladgem, S. (2008). Between home and homeland: facilitating theatre with Ethiopian youth. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 13(3), 275-293, DOI: 10.1080/13569780802410632

Mattsson, T. (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. 2:a uppl. Malmö: Gleerups.

Nationalencyklopedin. (u.å.). *Empowerment*. Tillgänglig: <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/empowerment>

Nelson, B. (2011). 'I made myself': playmaking as a pedagogy of change with urban youth. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 16(2), 157-172, DOI: 10.1080/13569783.2011.566987

Omasta, M. & Thomas Brandley, A. (2016). Student perceptions of high school theatre programs: An investigation of social issues and call for replication. *Youth Theatre Journal*, 30(1), 50-67. DOI: 10.1080/08929092.2016.1160015

Rankie Shelton, N. & McDermott, M. (2010). Using literature and drama to understand social justice, *Teacher Development*, 14(1), 123-135, DOI: 10.1080/13664531003696683

Schroeder-Arce, R. (2016). Zoot Suit: Latino/a youth inclusion and exclusion on Texas stages. *Youth Theatre Journal*, 30(1), 35-49, DOI: 10.1080/08929092.2015.1088911

Shem-Tov, N. (2013). Black skin, white pioneer: non-traditional casting in an Israeli school pageant. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 18(4), 346-358, DOI: 10.1080/13569783.2013.836921

Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Hämtad från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2705>

Skolverket. (u.å.). *Gymnasieskolan - Elevstatistik. Läsåret 2016/17*. Hämtad 2017-04-12, från http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common¬geo=&report=gy_elever&p_sub=1&p_flik=G&p_xtra=1&p_programkod=ES&p_ar=2016&p_lankod=&p_kommunkod=&p_skolkod=&p_inriktning=1

SOU 2016:69. *En inkluderande kulturskola på egen grund: Betänkande av Kulturskoleutredningen*. Stockholm: Wolters Kluwer.

Statistiska centralbyrån. (2015). *Folkhögskolan vår- och höstterminen 2015*. Statistiska meddelanden UF 22 SM 1501. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Statistiska centralbyrån. (u.å.a). *Antal personer efter utländsk/svensk bakgrund och år*. Hämtad 2017-05-24, från

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101Q/UtlSvBakGrov/table/tableViewLayout1/?rxid=c4c9d50e-c730-4862-82e9-c4764bd8cf38

Statistiska centralbyrån. (u.å.b). *Antal personer efter utländsk/svensk bakgrund, ålder och år.* Hämtad 2017-05-24, från http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101Q/UtlSvBakGrov/table/tableViewLayout1/?rxid=c4c9d50e-c730-4862-82e9-c4764bd8cf38

Statistiska centralbyrån & Universitetskanslerämbetet. (2016). *Universitet och högskolor. Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2014/15.* Statistiska meddelanden UF 19 SM 1601. Örebro: Statistiska centralbyrån.

Stone Hanley, M. (2011). You Better Recognize!: The Arts as Social Justice for African American Students. *Equity & Excellence in Education*, 44(3), 420-444, DOI: 10.1080/10665684.2011.589763

Sveriges Radio. (2014a). *Utbildningarnas svar till Kulturnytt.* Hämtad 2017-04-12, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6040699>

Sveriges Radio. (2014b). *Få med utländsk bakgrund på konstnärliga utbildningar.* Hämtad 2017-04-12, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6040469>

Sveriges Radio. (2015). *Skådespelarutbildning till Angered.* Hämtad 2017-04-12, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6125669>

Sveriges Radio. (2017). *När man tog bort estetisk verksamhet som kärnämne har det smalnat av.* Hämtad 2017-04-12, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=6645843>

Thornberg, R. & Fejes, A. (2009). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I A. Fejes & Thornberg, R. (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s. 216-235). Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

Tabell 1. Utförlig sökhistorik gällande tidigare nationell och internationell forskning.

DATABAS	SÖKORD	TRÄFFAR
GU UB Supersök	teater gymnasieskolan utländsk bakgrund	0
	teater gymnasiet utländsk bakgrund	0
	teater gymnasieskolan etnicitet	0
	teater skola etnicitet	0
	drama skola etnicitet	5 (4 vetenskapliga tidskriftsartiklar)
	teater elever etnicitet	1 (1 vetenskapliga tidskriftsartiklar)
	teater elever utländsk bakgrund	0
	teater utländsk bakgrund	1
	teater etnicitet	8 (2 vetenskapliga tidskriftsartiklar)
	teater gymnasieskolan elever	2
	teater gymnasiet elever	4
	teater drama skola etnicitet	0
avhandlingar.se	teater gymnasieskolan etnicitet	0
	teater gymnasieskolan utländsk bakgrund	0
	teater drama skola etnicitet	0
Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance (RiDE)	theatre drama high school ethnicity	346
Youth Theatre Journal	theatre drama high school ethnicity	26
New Zealand Journal of Research in Performing Arts and Education 2016	theatre drama high school ethnicity	1
American Journal of Education	theatre drama high school ethnicity	9
International Journal of Education and the Arts	theatre drama high school ethnicity	30
Studies in Art Education	theatre drama high school ethnicity	6 research + 19 articles

Intervjuguide

1. Information.
2. Presentation av informanten.
3. Hur skulle du beskriva den typiska teaterutövaren/studenten/eleven på en teaterutbildning?
4. Vad tror du att det beror på? (*Orsaker.*)
5. Vilka konsekvenser kan det få tänker du? (*Konsekvenser.*)
6. Om man skulle vilja att fler personer med utländsk bakgrund skulle söka sig till olika teaterutbildningar, har du några idéer på vad man skulle kunna göra då? (*Insatser.*)
7. Upplever du att man måste arbeta på olika sätt i klassrummet om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund?
8. Hur tror du att det ser ut internationellt kring vilka som håller på med teater?
9. Hur kom det sig att du sökte skådespelarutbildningen?
10. Har du pratat om de här frågorna som vi har pratat om nu någon gång tidigare? I vilket/vilka sammanhang då?
11. Är det något du vill tillägga?